

αἰτίσει. οὐδὲ γὰρ ὑπομένειν τὸ εἶρην ἄλθος εἰς
εἰρήνην φέρειν, οὐδὲ οὕτως ἀπὲρ κείσθαι δια-
τύπῳ, ὥστε καὶ ἑκάστην αἰδέσθαι τὰ τέλη καὶ
καθ' ἑκάστην εἰδοχόμεν τὰ τετραπλῆσια καὶ πεντα-
πλῆσια καὶ δέκα πλῆσια δίδωσθαι, εἴτε
καὶ περὶ τοῦ αὐτοῦ ἐστὶ τῶν ἡμετέρων κρείττε
καὶ τῶν ἡμετέρων ἐκτελεσθέντων καὶ ἄν εἴη
οὐ τὸ νῦν πρῶτον ἐκτελεσθέντων μόνον, ἀλλὰ καὶ τὸ
τῶν πρῶτον ἀντιμετρίαν παρῶν. ἀλλὰ πάντα
ὑπὸ τῆς αὐτῆς ἰσότητος καὶ δίκης, διὰ τὸ
κοινὸν εἶναι κατὰ πάντων τῶν τοιούτων θεῶν ἡμῶν
πραγματικὸν τύπον (ὃν δὲ καὶ νόμον καλεῖν ἐξέστι),
ὥστε πᾶσι τὸ ἴσον πεφωτισθῆναι. οὐ γὰρ ἂν
τις περὶ τοῦτο δυσχεραίνει, μηδὲν εἶναι τὸν ἐξαιρου-
μένον βλέπων πλὴν διὰ τοῦ τῆς οἰκίας τῶν τελευτῶν
τῶν λόγων τοῦ περὶ τῶν χιλίων ἑκατὸν ἐργαστηρίων,
ὃς δὲ κοινωτάτος ἐστὶ καὶ ἅπασιν ὁμοίως ἐρηπλω-
2 μένος ἀνθρώποις. Εἰ δὲ τις ἐπιχειρήσει παραι-
τῆσαι τινὲς χρῆσθαι καὶ ἑαυτὸν ἐλαττοῦν τῆς συν-
τάξεως, καὶ ἢ μὴ συγχωρεῖν τοὺς ἐνοίκους ἀπαρτίζεσθαι
τοὺς ἑαυτοῦ ἢ προστάσειν βυλεσθαι νέμειν ἢ σιμ-
τωσικὴν ἢ πολιτικὴν ἢ ἐκκλησιαστικὴν ἢ τῆς οἰκίας
ἐξουσίαν, ἐκπίπτει κατὰ τὰς τῶν ἐργαστηρίων δε-
σποτίας, καὶ ὅταν τοῦτο δηλώσῃ αὐτῶν τῶν συστή-
ματι προσηκουμένων, οὕτω γὰρ εὐλαβήσονται καὶ
τῶν κακωμένων οὐ προσηκουμένων. ἀλλὰ τῶν κατὰ
μικρὸν καὶ ἐπ' ἅπαντας ἡλωσθῆναι τὰ τέλη βραχὺ μὲν
ἴσται τὸ παρ' ἐκείτου δίδωμεν, μέτριον δὲ καὶ
κοινὸν καὶ φορητὸν καὶ ἅρῳ συνεστρεφόμενον, ὅσην
παρὰ πλείων συλλέγει. τί γὰρ ἀποπαιρὸν ἂν εἴη,
ἀνδρες ἐκ τῶν οἰκίας ἐργαστηρίων χειρὶν καὶ ἀπο-
τερονταί γεμετάς τε καὶ παιδάς καὶ τὴν ἄλλην τοῦ
βίου διοίκησιν ἐνέσθην ἔξεν ἐπιγεγονότους βαρύνειν
μεῖζον τέλει, καὶ ὅσην πλείω τῶν ἐλαττομένων
γίνεσθαι, τοσοῦτον μεῖζον τὰ ἐκείθεν ἀποτελεῖσθαι
3 πᾶσι, καὶ εἶναι τὴν βαρὺν ἀόριστον, πέρασ οὐδ' οἷον
ἔξεν δυνάμενον; Ταῦτα πάντα καλλόντες τὸνδε
τὸν θεῶν τιμίαν πραγματικὸν τύπον, τὴν τε τῆς
ἐκτελέσεως ἀπειλούντες ποιῆν ἅπασιν ὁμοίως ἐφ-
4 εἶς τοὺς ἐργαστῆρας, εἰ καλῶνται τοὺς ἐκείτου συστή-
ματος προστάτας τὰ νενομισμένα καὶ ἀνωθεν τεταγ-

tionem. Non enim patitur aliorum onus in alios
ferri, neque sic crudelem facere dispositionem, qua-
tinus cotidie augeantur tributa et, sicut edocti sumus,
quadrupla et quincupla et alibi etiam decupla
dantur, eo quod studium sit nostrae potestatis
nullo novo tributo nullum gravari: novum vero erit
non quod nunc primum positum est, sed etiam quod
priorem mensuram transcendit. Sed omnia sub eo-
dem sint statu atque fortuna, communisque sit per
omnes huiusmodi sacra nostra pragmatica sanctio
(quam videlicet etiam legem vocare licet), ut omni-
bus securitatem largiatur. Non enim aliquis hoc
dure habebit, nullum esse exceptum videns nisi pro
funeris defunctorum ratione mille centum ergasteria:
quae lex et communissima est et omnibus similiter
explicata hominibus.

2 Si quis autem temptaverit refutatione qualibet
uti et semetipsum levigare tributo, et aut non per-
mittere iniquos exigi suos aut patrocinium velle
tribuere aut militare aut civile aut ecclesiasticum
aut quodlibet aliud, cadat modis omnibus ergasterii
dominio, et sit hoc publicum illi collegio assignan-
dum. Sic enim (.... sed eo quod) paulatim in omnes
extenduntur tributa, breve quidem erit quod ab uno-
quoque datur, mediocre vero et leve et portabile ac
facile quod infertur, quanto a pluribus collectum.
Quid enim ineptius erit, viros ex propriis operantibus
manibus et pascentes uxores ac filios et aliam vitae
dispensationem hinc habere compulsos onerare ma-
ioribus tributis, et quanto amplius per eos qui lae-
vigantur fit, tanto maiores inde effici passiones? et
est aliquid onus infinitum, terminum nullum habere
valens.

3 Haec omnia prohibentes hanc sacram ponimus
pragmaticam formam, et casus interminantes poenam
omnibus similiter subiectis, si prohibuerint unus-
4 cuiusque collegii praepositos legitima et antiquitas

cuiusmodi excusatione uti possit. Neque enim patitur aliorum onus ad alios transferri, neque adeo crue-
delem valere constitutionem, ut quotidie augeantur tributa et, quemadmodum edocti sumus, quadrupla et
quintupla atque adeo decupla dantur, quoniam studium adhibet nostra potentia, ne quis ullo novo tributo
gravetur: novum autem erit non solum id quod nunc primum impositum est, verum etiam quod priorem
proportionem excedit. Sed omnia in eodem sint statu et conditione, atque communis sit de omnibus talis
sacra pragmatica sanctio nostra (quam quidem etiam legem appellare licet), ut omnibus securitatem largiatur.
Neque enim quisquam de hac re indignabitur, cum nullum esse exceptum videat excepta una ratione
aequiarum defunctorum quae ad mille centum illas officinas pertinet, quae quidem et maxime communis
2 est et omnes pariter homines compellit. Quodsi qua quis excusatione uti seque levare contribu-
tionem conetur atque aut ab iniquis exigi suis non patitur aut patrocinium sive militare sive civile sive
ecclesiasticum sive aliud quaecunque tribuere velit, ille omnino officinae dominio priuatur eaque publica
sit ipsi collegio vindicanda. Sic enim cavebunt neque quae prohibita sunt attingent, sed eo ipso, quod
particulatim et ad omnes tributa diffunduntur, cum exiguum erit quod ab unoquoque datur, tum modi-
cum et leve et tolerabile et facilius quod confertur, quanto plures sunt a quibus colligitur. Quid enim
absurdius sit quam viros qui propriis laborant manibus et uxores atque liberos alunt ac reliquam victus
rationem inde petere student, gravare maioribus tributis, et quanto plures sint qui levantur, tanto maiores
inde effici iniurias, ut onus quoddam infinitum evadat et quod nullum usquam terminum habere possit?
3 Haec omnia prohibentes hanc sacram pragmaticam sanctionem proponimus, poenam amissionis omni-
bus deinceps subditis pariter minitantes, si prohibeant eos qui cuique collegio praesunt, quominus solita

1 οὐδὲ M] οὐ L] 8 μόνον om. s] 10 * διὰ τὸ καὶ
τὸ M καὶ L(s), τῶν Zachariae] 14 * δυσχεραίνει (vel δυσ-
χεραίνει) δυσχεραίνει ML] 17 δε δὲ] quae lex s]
τὸ L(s) om. M] 21 αὐτοῦ M] 24 τοῦτο] τοῦ L(s)
L] 29 οὐ M] 30 ἀποπαιρὸν L] οὐκ ἀποπαιρὸν
Haloander] 34 τὰ τέλη ἐλαττομένων L] per eos qui
levigantur s] 35 γίνεται Haloander cum s] 36 * εἶναι
εἴη (est) libri] 39 ὁμοίως ἐφ' ἑξῆς ML] similiter s]. Ma-
lim ὁμοίως ut glossa deleri] 41 προστάτας Homoerky

2 depositionem F] 3 cothidie t] docti sumus V edoctis-
simus t Neob.] 4 quincupletia Neob. quinque lecta V]
decupla V] 5 sit] leg. est? * potestatis pietatis libri]
6 nullum] nullo t] 7 quod] per V] 7

quod t] 8 omnia] dominia V] sub om. V] 9 statuta
(antea spat. vac. 4 litt.) V] communis quae V] per] pro
V] 11 etiam - licet om. V] 14 ergasteria V] 16 ho-
minibus] omnia V Neob.] 19 levigare V] et levigare
Neob. obligare t] levare vulg.] et om. Neob.] 20 vellet
t] 21 aut ecclesiasticum] aut om. V] 22 omnibus mo-
dis t] 23 et sit] cset V] assignare dum sio libri]
24 hiatum notavit Heimbach; sed eo quod supplendi
27 inferunt t] 28 quod] quod libri] inemptum t]
30 honorare t] honestare V] post maioribus spat. vac. 2
litt. est in V] 31 levantur vulg.] 32 sit V] sit t Neob.]
inde] tamen t] 33 bonus in infinitum V] nullum V]
38 pragmaticam causam formam t] 39

μὴν τέλη λαμβάνειν ἢ πειρᾶσθαι τὰ τέλη τρέπειν εἰς
στεγανότητα. ἀλλ' ἑκαστος ἀπολαμβάνει μὲν τῆς τῶν
στεγανότητων εἰσφορᾶς, συγχωρεῖται δὲ τὰ ἐργαστήρια
λειτουργεῖν τὰ συνήθη τε καὶ νενομισμένα. ὥστε
γὰρ ἑκαστος ἑαυτοῦ προνοεῖ, οὕτω καὶ ἡμᾶς ἀνάγκη
τοῦ λυσταλοῦς τε καὶ συνηθῶν τῆς μεγάλῃ ταύ-
της καὶ βασιλίδος ἀντιλαμβάνεσθαι πόλεως. οὐ γὰρ
ἂν ἄλλως τὰ κοινὰ λυσταλοῦντα προβαίη μὴ τῆς τοι-
αύτης βαρύντος ἀπαλλοττομένων τῶν μέγχι νῦν αὐ-
τὴν φέρειν ἡνικακούμενων.
(Ἐπιλογος.) Ἡ τοῖνυν σὴ ἐδοξόθη τὰ παρα-
στάτα ἡμεῖς καὶ διὰ τοῦδε τοῦ θεῶν πραγματικῶν
τύπων δηλούμενα ἡπαρθεύσαντα φυλάξαι καὶ οἱ μετὰ
οὐ τὴν αὐτὴν ἀρχὴν παραληφόμενοι καὶ ἡ πεντομήνη
οἱ τοῖς νῦν καὶ εἰς τὸν ἐξῆς ἅπαντα χρόνον.
Dat. xvi. k. iun. CP. post cons. Belisarii v. c.
anno 11. [a. 537]

ΜΑ
ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΣΥΜΒΟΛΑΙΟΓΡΑ-
ΦΩΝ ΚΑΙ ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΤΑ ΠΡΩ-
ΤΟΚΟΛΛΑ ΑΥΤΟΥΣ ΕΑΝ ΕΝ
ΤΟΙΣ ΧΑΡΤΑΙΣ.
Ο αὐτὸς βασιλεὺς Ἰωάννη ἐπάρχῳ πραιτωρίων τὸ β',
ἀπὸ ὑπάτων καὶ πατριάρχῳ.

(Προοίμιον.) Δίχες μικρῶ πρόσθεν ἡκούσαμεθα
τῇ παρόντι νόμῳ παρασχόμενης τῆς πράξεως. ἐκ
γὰρ προσηκουόντων γινώσκεις τίνας ἐξέριστο συμβόλαιον,
γινώσκεις μὲν αὐτῆς οὐκ ἔχον (τῇ γὰρ τοῖτων ἀνεπί-
στημων), τελεσθῆναι δὲ ὑπὸ συμβολαιογράφου καὶ κυρ-
τῆ ταβουλαρίου τὴν ἐπογραφὴν ἔχον τὴν αὐτῆς καὶ
Nov. XLIV (Authent. XLV = Coll. IV tit. 7: gloss.) Gruece extat in ML, B 22, 2, 1 cum schol. — Epit. Theod. 44
(inde B2), Athan. 14, 1. Iulian. const. XL.

et olim statuta tributa accipiant vel tributa in pensiones pro aedibus convertere conentur: sed unusquis-
que et pensionum collatione fruatur et officinas patiatur munera consueta et solita praestare. Sicut enim
sibi quisque prospiciat, ita nos quoque necesse est utilitati et commodo huius magnae et regiae urbis con-
sulere. Neque enim aliter quae in commune utilia sunt procedunt, nisi tali onere liberentur qui usque
adhuc id ferre coacti erant.

Epilogus. Tua igitur eminentia quae nobis placuerunt et per hanc sacram pragmaticam sanctio-
nem declarantur, ilibata custodiet pariterque qui post te eundem magistratum suscepturi sunt et officium
tibi subiectum nunc et in omne deinceps tempus.

XLIV.
DE TABELLIONIBUS ET UT PROTOCOLLA IN CHARTIS
RELINQUANT.

Idem Augustus Iohanni praefecto praetorio iterum, exconsuli et patricio.
Praefatio. Litem brevi ante audivimus, quae praesenti legi praebuit occasionem. Etenim ex
persona mulieris cuiusdam proferebatur instrumentum, quod scripturam quidem eius non continebat (erat
enim scribens ignara), sed a tabellione absolutum erat et per tabularium mulieris habebat

1 ἢ πειρᾶσθαι] aut temptaverint s] 2 ἀπολαβέτω
L] μὲν om. L] 5 προνοεῖται L] 12 sq. ἡμῖν - τύπου
om. L] 13 ἡπαρθεύσαντα φυλάξαι M] οὐ δὲ αὐτὸς
φυλάξαι L] ipsa servabit s] 13 sq. οἱ - παραληφόμε-
νοι M] 16 xvi. k. iun. M] k. iun. s. Jul. καλῶν δὲν ἰουλίαν (iulianus coll.) Ath.
μηδὲ ἰουλίαν Theod. (om. Iul. al.) CP. post Belisario
u. cons. ann. II M post cons. ulisari iterum Iuliani
cod. Utinensis, μετὰ τὴν ὑπαρτὴν Βελισαρίου τὸ β' Ath.]
cap. p. o. Bilisario uic. con. s] (V) p. c. bilisarii Iul. u. o.
bilisarii Iul. μετὰ τὴν ὑπαρτὴν Βελισαρίου Theod.
(quod praefert Biener p. 514) 19 τῶν ML Ath.] om. B
Theod. συμβολαιογράφου] καὶ περὶ συμβολαίων add.
Theod. 20 καὶ om. s] περὶ om. B] 21 αὐ-
τοῦς δὲν (δὲν M) ML] ἔξεν αὐτοῦς Ath., δὲν B ἔσται
Theod. 22 ὑπαρτὴν συμβολαίων Theod. 23

νιαὸς B2 (cf. s) 25 ἡκούσαμεθα] ἡκούσε... L
30 τῶν αὐτῆς] τῆς αὐτῆς B2

1 autem putaverint V] 3 * pensionis] impensionis t
in pensionibus V] illationem t] concedat vulg.] factio-
nem t] 4 sicut] et t] 5 unusquis V Neob.] sui om. t] pro-
viderit t] 7 sq. communiter utilia sunt V] communia sunt
utiliter t Neob.] 8 si non V] sine t Neob.] honore t honora
V] 9 qui - coacti Beck temere] fere V] 12 sq. prag-
matica declarata sunt sanctione V] 13 ipsa] illa Beck
male] servavit V] qui om. t Neob.] 15 omne] nomine V]
17 subser. dat. kl. iulii cap. po. bilisario uic. con. V, om.
cett.] 18 sq. l. v. XLIII V] 20 ut] et ut vulg.] demittant
R dimittat V] 21 chartis] atriis V] 23 A. om. V]
25 ante RT] antea V] 26 praebentem] praesentem V]

μαρτύρων επιδεικνύον παρουσίαν. εἰτα ἐπειδὴ τις ἀμφισβητῇ περὶ αὐτοῦ γέγονε, τῆς γυναικὸς λεγούσης ὅτι ταῦτα εἶναι τὰ παρ' αὐτῆς ἐπιταχθέντα ἀπὸ τοῦ χάριτος ἔλεγε, ὁ δὲ δικὴς ἀκροάμενος ἐπεζήτησε παρὰ τοῦ συμβολαιογράφου μνηστὴν τὴν τοῦ πράγματος ἀλήθειαν, καὶ δὴ τὸν συμβολαιογράφον ἔργαζεν. ὁ δὲ τὰ μὲν γράμματα ἐπιγινώσκων ἐφη τῆς πληρώσεως τοῦ συμβολίου, μὴ μὲν εἰδέναι τὴν τῶν παρακολούθησάντων· οὐτε γὰρ αὐτοὶ τὴν ἀρχὴν ἐπιταγήναι παντελῶς, ἀλλ' ἐπιτρέψαι τινὶ τῶν αὐτοῦ τοῦτο 10 πρῶτα, οὐτε ὕστερον παραινέσθαι τῇ πληρώσει, ἀλλ' αὐτὸς ἐτέρω τοῦτο ἐπιτετραμέναι. καὶ ὁ μὲν παραινόμενος τῇ πληρώσει παρήλθεν, οὐδὲν οὐδὲ αὐτοὺς φέρεται εἰδέναι (καὶ γὰρ οὐδὲ ὁ γραφεὺς τὴν τοῦ συμβολίου), ἀλλὰ μόνον εἰδιδάσκει ὅτι παρόντος αὐτοῦ τοῦτο ἀπολείπει. οὐδὲ μὲν ὁ τὴν ἀρχὴν ἐπιταχθεὶς ἔφη· ὥστε εἰ μὴ διὰ τῶν μαρτύρων ὁ δικαίων ἰσχυρὸν ἐπιστήναι τῷ πράγματι, καθάρως ἐκινδύνειν τὸ διαπιστῆναι πανταχόθεν τὴν τοῦ πράγματος ἀλήθειαν. ἐκείνῳ μὲν οὖν τῆς προηγουμένης ἐν- 20 χεν ἐγείνασθε τὰ καὶ κριτάς·

CAPUT I.

ἡμεῖς δὲ ὧν τιμὴν χρῶναι τῷ παντὶ βοηθήσας καὶ κοινὸν ἐρ' ἅπας ποιῶμεθα νόμον, ὥστε τοὺς προσεστώτας τῆς ἐργασίας συμβολαιογράφους αὐτοὺς δι' ἐκείνων ἐκ τῶν παρ' αὐτῶν ἐπιταχθέντων τὸ συμβό- 25 λιον γράμματα ἀπολόγῳ παραγινώσκειν, καὶ μὴ ἄλλως ἐπιταχθέντων τῷ χάριτι τὴν πληρωσὴν πληρὴ εἰ μὴ τὸντα πρᾶξαι· ὥστε ἕκαστος αὐτῶν εἰδέναι τὴν ὑπόθεσιν ἐρωτωμένων τε καὶ τῶν δικαζόντων δύνασθαι τὰ παρακολούθηκα γινώσκων καὶ τὴν ἀποκρίνωσθαι, καὶ 30 μάλιστα ὅταν γράμματα εἰσὶν ἀνεπίσημοι οἱ ταῦτα ἐπιταχθέντες, οἱ ἑκάστη καθίσταται καὶ ἀνεξέλεγκτος ἢ τῶν ταῖς ἀληθείαις παρακολούθηκων ἀπορίαι. 1 ἵνα τοίνυν ἕκαστος ταῦτα κωλύσῃ, διὰ τούτου τὸν παρὸντα γράφομεν νόμον, καὶ ταῦτα παραγινώσκων, εἴτε ἐπὶ ταῖς τῆς ἐνδοκίμου πόλεως εἴτε ἐν ἐπαρχίαις εἴτε, γινώσκωντων ὡς εἰ περὶ ταῦτα τὰ πρῶτα, ἐκπεύουσαι πάντως τῶν καλομένων στα-

et testium prae se ferebat praesentiam. Deinde dubitatione aliqua de ea re orta, cum mulier diceret non haec esse ab ipsa mandata quae charta diceret, is qui litem audiebat, a tabellione discere rei veritatem cupiebat itaque tabellionem adduxit. At ille litteras quidem se agnoscere instrumenti completi neque vero quicquam nosse eorum quae secuta essent dixit; nam neque ab initio omnino sese mandatum recepisse, sed cuidam ex suis ministris ut il faceret commisisse, neque postea interfuisse completioni, sed rursus alteri hoc commisisse. Atque ille quidem qui completioni interfuit, comparuit, qui se ne ipsum quidem quicquam scire dixit (neque enim scriptor fuerat instrumenti), sed hoc unum docuit se praesente id absolutum esse. Nec magis is qui ab initio mandatum receperat invenit: ita ut, nisi per testes iudex valisset causam persequi, manifesto periculum esset ne undique negotii notitia intercideret. Atque illud quidem eo quo decet examine atque iudicio impertitum est;

I. nos autem universae rei auxilium ferendum et communem de omnibus legem faciendam esse existimavimus, ut qui praesentem officio tabelliones ipsi per se modis omnibus iubeantur instrumentum facere illicque cum absolvent adest, neve aliter patiantur chartam compleri nisi haec peracta sint: ut ipsi habeant negotii notitiam et a iudicibus interrogati possint quae subsecuta sint nosse et respondere, idque maxime si litterarum imperiti sint qui haec mandant, quibus proclivis est atque ad convincendum difficilis 1 infirmitas eorum quae re vera secuta sunt. Itaque ut haec omnia prohibeamus, idcirco praesentem legem scribimus, atque haec omnino observari volumus a tabellionibus, sive in hac felici urbe sive in provinciis sunt: qui sciunt se, si quid adversus haec egerint, omnino stationibus quae vocantur privatum iri,

3 ταῦτα om. ε || 7 ἐφ' ἡμῶν L || 8 τοῦ συμβολίου tabellionis ε || 9 οὐδὲ νόμον || 10 αὐτοῦ M || 12 οὐ. ἀλλ' αὐτὸς — πληρώσει om. M || ἐτέρω αὐτοῦ L || τοῦτο ἐτέρω B || 13 παρ' αὐτῶν M || 14 ἔλεγε L || 15 οὐδὲ οὐτε B || 16 δὲ L || 15 παρόντος μὲν mal. ad. H || 16 οὐτε B || 16 δὲ L || 17 ἐπὶ τῇ ἐπὶ τῇ L || 18 ἐκινδύνειν τὸ διαπιστῆναι M || 19 ἐκινδύνειν τὸ διαπιστῆναι M || 20 ἐκινδύνειν τὸ διαπιστῆναι M || 21 ἐκινδύνειν τὸ διαπιστῆναι M || 22 ἐκινδύνειν τὸ διαπιστῆναι M || 23 ἐκινδύνειν τὸ διαπιστῆναι M || 24 ἐκινδύνειν τὸ διαπιστῆναι M || 25 ἐκινδύνειν τὸ διαπιστῆναι M || 26 ἐκινδύνειν τὸ διαπιστῆναι M || 27 ἐκινδύνειν τὸ διαπιστῆναι M || 28 ἐκινδύνειν τὸ διαπιστῆναι M || 29 ἐκινδύνειν τὸ διαπιστῆναι M || 30 ἐκινδύνειν τὸ διαπιστῆναι M || 31 ἐκινδύνειν τὸ διαπιστῆναι M || 32 ἐκινδύνειν τὸ διαπιστῆναι M || 33 ἐκινδύνειν τὸ διαπιστῆναι M || 34 ἐκινδύνειν τὸ διαπιστῆναι M || 35 ἐκινδύνειν τὸ διαπιστῆναι M

praesentiam. Deinde dum quaedam dubitatio super eo fieret, muliere dicente non esse a se delegata quae charta loquebatur, qui litem audiebat, quae- rebat a tabellione cognoscere negotii veritatem, denique tabellionem deduxit. At ille litteras recognoscere dixit completionis tabellionis, non tamen nosse aliquid horum quae secuta sunt; nec enim sibi ab initio penitus delegatum, sed commisisse cuidam suorum hoc facere, neque postea venisse ad completionem, sed rursus alii hoc commisisse. Et is quidem, qui affuit completioni, venit, nihil nec ipse dicens se nosse (etenim neque scriptor fuit documenti), sed solum docuit quia praesente se hoc dimissum sit. Nec cui ab initio delegatum est inventus est: unde, nisi per testes iudex valisset agnoscere causam, pure periculum patiebatur undique negotii cadendi notitia. Et illud quidem competentem meruit examinationem atque decretum:

nos autem credimus oportere universis auxiliari et communem in omnibus facere legem, quatenus praepositis operi tabellionum ipsis per se omnibus modis iniungatur documentum, et dum dimittitur intersint, et non aliter impomat chartae completio nisi haec gerantur: ut habeant unde sciant negotium et interrogati a iudicibus possint quae sunt subsecuta cognoscere et respondere, maxime quando licet teras sunt ignorantes qui haec iniungunt, quibus facilis est et inconvincibilis denegatio horum quae pro veritate secuta sunt.

1 Ut igitur omnia haec prohibeamus, propterea praesentem scripsimus legem, et haec custodiri modis omnibus volumus a tabellionibus, sive in ipsa felicissima civitate sive in provinciis sint; scientibus quia, si praeter haec aliquid egerint, cadent omni modo his quae vocantur stationibus, et qui ab

τιόνων, καὶ ὁ παρ' αὐτῶν σταλεῖς ἐρ' ὃ τὸ ἐπιταγ-
ναι τὸ συμβόλιον καὶ παραγινώσκοντες αὐτοὺς κύριος
τῆς ἐπὶ τῆς σταθίων ἀνδραγαθίας ἐστὶν· καὶ μεταβλη-
θῆσθαι τὸ πρᾶγμα, καὶ ὁ μὲν τὸ λοιπὸν ταύτην ἐφ-
εξε τὴν τάξιν ἐν τῇ σταθίῳ ὑποαίνῃ κατ' αὐτὴν
πρωτεύων εἶχε, ὁ δὲ γε ἐκπεσεῖται ταύτης ἢ εἰς ἐστὶν
τῶν ὑπογραφόντων ἐκείνῳ. ἐπειδὴ γὰρ ὁ μὲν ἀπ-
ήϊστος τοῦτο πράττειν ὑπὲρ τῆν ἐκείνου ἀντὶ, ὁ δὲ
κατὰ τὴν ἐκείνου γνώμην τοῦτο ἐπράξε, διὰ τοῦτο καὶ
ἡμεῖς ταύτην ἐπάγομεν αὐτοῖς τὴν ποινὴν, ἵνα δέσι 10
τούτου γίνωται περὶ τὰ συμβόλια δικαιοὶ τε καὶ
ἀσφαλέστεροι, καὶ μὴ διὰ τὴν ἐκείνων ἀνείν τε καὶ
2 τρεφῆν τοὺς ἀλλοτρίους διαφθείρωσι βίον. Εἰ δὲ
οὐκ ἀξίος τυχὸν εἴη τοῦ τῆν ἐξουσίαν τῆς σταθίων
παραλαβεῖν ὁ τὸ συμβόλιον παρὰ τὰ ὑφ' ἡμῶν δια-
15 τεταγμένα μετὰ τὸν παρόντα νόμον ἐπιταττόμενος,
ὁ μὲν συμβολαιογράφος ἐκπικνέτω τοσοῦτος ἄρασι τού-
του, ἕτερος δὲ ἀντ' αὐτοῦ προβαλλέτω· οὐδὲν ζη-
μιονοῦναι παντελῶς ἐντεῦθεν τοῦ τῆς σταθίων κυ-
ρίου, εἰ τις εἰς τῶν ἐξωθεν ἀλλὰ μὴ συμβολαιογρά-
20 φος αὐτός, οὐδὲ ἐκπικνέτω τῶν ἐκείνου πόρων·
ἀλλ' αὐτοῦ μόνον τοῦ τὰ ταῦτα κοινευσαμένου καὶ
ἀπαξιώμεντος τὴν ἐκείνου πληρὴν ἐργασίαν τῆς προ-
στασίας ἐκπικνέτω, πάντων μόνον τῶν ἄλλων τῶν
ἐπὶ τῇ σταθίῳ δικαίων ἀεραίων τοῖς κυρίοις αὐτῆς 25
παρὰ τοὺς τὰ ταῦτα πικνέοντας συμβολαιογράφους
3 φυλάττοντας. Καὶ μὴ πλατύνωσαν οἱ συμβο-
λαιογράφοι προσφίσεις, εἰς νόμον τυχὸν ἀναχωροῦν-
τες εἰς ἀσχολίας κοινότητας. ἔξεστι γὰρ αὐτοῖς, εἰ τι τοι-
ούτον εἴη, μεταπέμψασθαι τοὺς ἐπιτάττοντας καὶ δι' 30
ἐκείνων τὸ πρᾶγμα πληρώσει· ἄλλως τε ταῦτα δὴ
τὰ συμβαίνοντα σπανίως οὐκ ἀν' ἐμποδίων στείλει τοῖς
καθόλου, οὐτε μὲν ἐν ἀνθρώποις οὐτως ἐστὶν ἀναμ-
φισβήτητον, ὥς μὴ δύνασθαι, κἂν εἰ τι τῶν σφόδρα
ἐν δικαιοσύνῃ, ὅπως δεῖσθαι τινὰ μεμερμένην 35
ἐν ἀμφοτέρω. ἀλλὰ μὴδὲ τοῖς πόροις αὐτοῖς ἐλά-
τους γίνεσθαι κατὰ τοῦτο διὰ τῶν ἐπιταττόντων
συνέχαιαν προσφίσεις ὄντων, κίλλιον ὅν ὀλίγα πρᾶ-
τειν ἀσφαλὲς ἢ πολλὰς ἐπεμβαίνειν ἐκινδύνους.
4 ἵνα δὲ ὅμως μὴ σφόδρα αὐτοῖς ἀπὸ τῆς ὁ νόμος 40
εἶναι δεῖξιν, ἡμεῖς ἐστοχασμένοι τῆς ἀνθρωπίνης φύ-

eis dirigitur ad iniungendum documentum et inter-
est, ipse dominus super stationis auctoritate erit; et
mutabitur causa, et ille quidem de cetero hoc ob-
tinebit officium in statione, quale qui in ea prima-
5 tum tenebat, ille vero cadet ea aut unus erit mini-
strantium illi. Quoniam ille quidem designatus est
hoc agere quod erat concessum ei, ille vero secun-
dum illius voluntatem hoc egerit, propterea nos hanc
intulimus eis poenam, ut ob timorem fiant circa do-
cumenta et iusti et cautiore, et non propter suam
requiem et delicias alienas corrumpant vitas.

2 Si vero indignus forte sit potestatem stationis
suscipere is cui documentum extra ea, quae a nobis
disposita sunt per praesentem legem, iniungitur, ta-
bellio quidem cadat omnibus modis hac causa, alter
vero pro eo constituitur; nihil omnino damnicandum
ex hoc stationis domino, quicumque fuerit extraneo-
rum et non ipse tabellio, neque cadente lucris ex-
inde venientibus, sed illo solo qui talia perpetravit
et designatus est suum complere opus primatu ca-
dente, omnibus quidem aliis super stationis iure
integris dominis eius ab ipsis tabellionibus qui talia
peccaverunt servandis.

3 Et non fingant tabelliones occasiones, per aegri-
tudinem forte decedentes aut occupationes huius-
modi. Licet enim eis, si quid tale fuerit, evocare
eos qui contrahunt et per se causam complere; pro-
inde haec quae contingunt raro non impedimentum
facient universis, eo quod nihil inter homines sic est
indubitatum, ut non possit, licet aliquid sit valde
iustissimum, tamen suscipere quandam sollicitudinem du-
bitationem: sed nec quaestus eorum minores fieri
per hoc propter contrahentium frequentiam occasio-
nem habentes, cum melius sit pauca agere caute
quam multis interesse periculose.

4 Ut tamen non vehementer eis dura lex esse vi-
deatur, nos concientes humanae naturae mediocres

eumque qui ab iis delegatus sit, ut instrumentum faciendum recipiat, et adfuerit, ipsum auctoritate in
statione potiturum esse; atque res commutabitur, ut alter in posterum eum locum in statione obtineat,
quem habebat qui in ea primatum gerebat, alter autem eam amittat vel unus ex scribis illi ministran-
tibus futurus sit. Quoniam enim aliter designatus est id agere quod ipsi commisit, alter autem
idem secundum illius voluntatem egit, propterea etiam nos hanc eis poenam infligimus, ut propter hunc
metum circa instrumentum et iusti et cautiore fiant, nec propter suam concordiam et luxuriam alienas fortunas
2 exertant. Quodsi is, cui post praesentem legem contra ea quae a nobis constituta sunt instrumentum
conficiendum mandatur, forte non sit dignus qui potestatem stationis suscipiat, tabellio quidem modis
omnibus eo iure privetur, alter autem in eius locum promoveatur, ita tamen ut nullum omnino damnum
inde patiantur stationis dominis, si quis sit ex extraneis nec vero tabellio ipse, neve reditus qui inde re-
dunt amittat: sed ille solus qui talia commentus et officium suum exple re designatus est, primatu
exanitur, reliqua vero omnia iura stationis integra dominus eius serventur praeter tabelliones qui talia
3 deliquerunt. Neve causas fingant tabelliones, ut ad morbi forte excusationem confugiant vel alias
eiusmodi occupationes. Licet enim iis, si quid eiusmodi sit, accersere eos qui mandant et per semet ipsos
negotium complere: cum praesentem quae raro accidit, impedimento non sint eis quae universe valent,
quoniam nihil inter homines adeo indubitatum est, quod quamvis longe iustissimum sit, tamen nequeat
aliquam admittere sollicitudinem dubitationem. Sed ne quaestus quidem sibi inde minores fieri propter diu-
tinam mandantium moram censeatur, cum melius sit pauca agere tuto quam multa aggredi cum periculo.
4 Ne tamen nimis iis dura lex esse videatur, nos humanae naturae ratione habita accommodatas eidem

5 κατὰ ταύτην L || 7 ὑπογραφόντων LB || ὑπογρα-
φόντων M ministrantium ε || quod lectionem ὑπογραφόντων
vel ὑπερπετούντων flagitare censent Hombergk et Za-
chariae || 9 καὶ om. ε || 10 ἐπάγομεν || intulimus ε ||
15 τεταγμένα B || 17 τούτων || ταύτης Zachariae || 19 τοῦ
βαθμοῦ τοῦ κυρίου B || 20 ἀλλὰ μὴ M || ἀλλὰ μὴ ὁ B
ἀλλ. ὁ L || 24 τῶν ἐπὶ τῇ σταθίῳ δικαίων || super
stationis iure ε || 25 αὐτοῖς L || 26 παρὰ τοὺς Zachariae
περὶ τοὺς libri ab ipsis ε || 28 εἰς νόμον || per aegritu-
diam ε || 29 ἔξεστι licet

creto V || 4 qui om. R¹ || primatum || primatorio R pri-
matorio V¹; leg. primatum (gerit)? || 5 tebatur R¹ || mi-
nistr...um R¹ || 6 leg. Quoniam (enim)? || est om. R¹ ||
7 erat] e... R¹ || 8 hoc] haec R || 9 intulibus R² || *ob
timorem] optime R¹ V¹ optimi R² vulg. || 11 alienationes
R¹ || 13 stationis Heimbach || stationibus (stationibus V¹)
libri (in stationibus vulg.) || 15 dispositi R¹ || 16 haec
haec R¹ a R² || 17 dampnificand... V¹ dampnificandum
T || 18 fuit D

σας συμμέτρους αὐτῇ καὶ τοὺς νόμους τοὺς ἡμετέ-
ρους τίθεμεν. διὰ γὰρ τὰς τοιαύτας αὐτὰν ἰσῶς ἀμ-
σιβητρίαις διδόναι αὐτοῖς ἀδειαν ἐκαστῇ ἑνα ἐπὶ
τοῦτ' προβάλῃσθαι ἐν υπομνηματικῇ πηγῇ τῶν λαμ-
πρῶν μαγίστρων τῶν κήρων τῆς εὐδαίμονος ταύ-
της πόλεως κατὰ τὸ σὺνθεσις ποριτμόνους, καὶ ἀδειαν
αὐτῶν διδόναι ἐπιτάττεισθαι πηγῇ τῶν συμβαλλόντων
ἐν τῇ κατ' αὐτὸν στικτικῇ τῇ συμβολαίᾳ καὶ ἀπο-
λογομένων αὐτῶν παραγίνεσθαι καὶ μηδὲν παιτικῶς
ἐτέρω τῶν ἐπὶ τῆς στατικῆς ὄντων ἀδειαν εἶναι ἢ
ἐπιτάττεισθαι τὴν ἀρχὴν ἢ ἀπολογομένους παραγί-
νεσθαι, πλὴν ἢ αὐτοῦ τοῦ συμβολαιογράφου τοῦ τιν
αὐθέντην ἔχοντος ἢ τοῦ παρ' αὐτοῦ ἐπὶ τοῦτ' προ-
βληθέντος. εἰ δὲ τι παρὰ ταῦτα γίνωται καὶ ἑτέρος
ἐπιταχθεῖ, τῆς κατὰ τὴν ποικίλιν τῇ ποιῇ ὁ συμ-
βολαιογράφος ὁ τιν αὐθέντην ἔχων τῇ παρ' ἡμῶν
ἐμπροσθεν διαρρηκτικῇ, αὐτὸν μέντοι τῶν συμβο-
λαίων διὰ τὸ χρῆσιν τῶν συμβαλλόντων οὐκ ἀπο-
ρομένων. ἴσμεν δὲ, ὡς δέει τοῦ νόμου τοῦ λοιπὸν
αὐτοῖς τε φυλάττειν τὰ παρ' ἡμῶν καὶ συμβαλλόντα 20
ἐν ασφαλείᾳ κείσθαι.

CAPUT II.

Ἐκεῖνο μόνον τῷ παρόντι προστίθεται νόμος, ὥστε
τοὺς συμβολαιογράφους μὴ εἰς ἕτερον χάρτην καθά-
ρον γράφειν συμβολαίαν, πλὴν εἰ μὴ εἰς ἐκεῖνον ὃς
προκείμενον τὸ καλούμενον πρωτοκόλλον ἔχει, φέρων 25
τὴν τοῦ κατὰ καιρὸν ἐνδοξοτάτην κήρυξιν τῶν θεῶν
ἡμῶν λαμπρῶν προσγορητῶν καὶ τὸν χρόνον καθ'
ὃν ὁ χάρτης γέγραπται καὶ ὅσα ἐπὶ τῶν τοιοῦτων προ-
γράφεται, καὶ τοῦτο τὸ πρωτοκόλλον μὴ ἀσπένειν,
ἀλλ' ἐκκείμενον εἶναι. ἴσμεν γὰρ πολλὰς παραποιήσεις 30
ἐκ τῶν τοιοῦτων χαρτῶν ἐλεγχθεῖσας πρῶτον τε
καὶ νῦν. ὥστε καὶ εἰ τις εἴη χάρτης καὶ γὰρ δι' αὐτὴν
τοῦτο εἰδομένη ἔχων τὸ πρωτοκόλλον οὐχ οὕτω κατα-
γεγραμμένην, ἀλλ' ἄλλην τινὰ γραφὴν ἔχων, μὴδὲ
ἐκεῖνον προστάθωσαν ὡς κήρυξιν τε καὶ πρὸς τὰ 35
τοιαῦτα οὐκ ἐπιτήδειον, ἀλλὰ μόνον τῷ τοιοῦτ' ἡγε-
τῇ ὅποιον ἐμπροσθεν εἰρηκαμέν τὰ συμβολαία ἔγγρα-
φίσαν. Ταῦτα δὲ τὰ περὶ τῆς ποιότητος τῶν χαρ-

cap. II in. citat B* p. 603 Zach.

etiam leges nostras ferimus. Nam propter tales eorum si quae sunt excusationes damus iis licentiam
singulis unum aliquem ad hoc proponendi per acta apud clarissimum magistrum census felicitis huius
urbis more solito confecta, dandique potestatem ei, ut a contrahentibus in sua statione instrumenta fa-
cienda recipiat et cum absolventur ea intersit: neve ulli omnino alteri eorum qui in statione sunt licentia
sit vel ab initio mandatum recipiendi vel cum absolventur interveniendi exceptio aut ipso tabellione qui
auctoritatem habet aut eo qui ab ipso ad hoc propositus sit. Quodsi quid adversus haec fiat atque alteri
mandatum sit, tum tabellio qui auctoritatem habet poenae a nobis supra definitae subiciatur, ipsa
tamen instrumenta propter utilitatem contrahentium irrita ne fiant. Scimus autem propter metum legis
in posterum et ipsos quae a nobis praecepta sunt observaturos esse et instrumenta in tuto possumus iri.

II. Illud tamen praesenti legi adicimus, ne tabelliones in alia charta pura scribant instrumentum
nisi in illa quae in fronte protocollum quod vocatur habeat, quod ferat gloriosissimi pro tempore comitis
sacrarum nostrarum largitionum nomen et tempus quo charta facta est et quaecumque in talibus prae-
scribitur; neve hoc protocollum abscondant, sed insertum relinquunt. Scimus enim multas litteras falsas
ex eiusmodi chartis et antea et nunc esse convictas. Unde si qua charta sit (velenim hoc quoque vidimus)
quae protocollum non ita conscriptum habeat, sed aliam quandam scripturam, ne illam quidem admittant
tamquam adulteram neque ad talia idoneam, sed in sola charta tali qualem supra diximus instrumenta
inscribant. Haec vero quae de chartarum qualitate deque abscissione protocollorum quae vocantur a

1 αὐτοῖς B || 5 ταύτης om. ε || 7 sq. παρὰ τῶν — στα-
τικῆς] ab his qui veniunt ad eius stationem ε || 8 κατ'
αὐτὸν B || 11 ἀπολογομένης B || 12 ἢ] εἰ B || αὐτοῦ
scripsi (idem legendum aut ἀπὸ delendum censet Zachariae)
ἀπὸ libri, om. ε (cf. Julian. c. 169, ubi loq. nisi ei qui a
tabellionibus propositus sit) || 13 αὐτοῦ τοῦ add. B ||
ἐπὶ τοῦτ' M] ἐπὶ τοῦτο B Huloander ad hoc ε || 14 τι
om. ε || 16 sq. definitum (i. e. τὴν — διαρρηκτικῇ) ε || 20 τὰ
παρ' ἡμῶν M] Θεσπιόθεντα add. Huloander (B) quae
a nobis decreta sunt ε || 22 ἐκείνα B || 24 συμβολαίων
(συμβεβλ.) libri] συμβολαία Huloander ex ε || 25 προ-
κείμενον] initio ε || ἔχει M] ἔχει B, om. L (cf. ad v. 27
et ε) || 27 ἡμῶν λαμπρῶν M] ἡμετέρων θρασυῶν
B (cf. Ath. et schol. Ἀθανασίου' p. 513 Heimbach) ||
καθ' ὃν MB] καθ' ὃν ἔχει L || 28 προγράφεται] προγρά-
φεται δέχεται L || 29 τοῦτο om. ε || 31 τε om. B || 33 εἰ-
δομένη M] οὐδὲν B scimus ε || 34 γραφὴν ἔχων B

ἔχων γραφὴν L || 35 ἐκείνον (ἐκείνη L^a) ποιεῖν προ-
τάθωσαν L || 38 τὰ om. L || τῶν χαρτῶν] talium char-
tarum ε

2 εἰ R || 3 unam libri || 4 civitatis] 'quidam habent
in textu huius' gl. Accurs. || 5 celebrabitur R || εἰς dare
VT || εἰς ab V^a || 6 et del. Beck || 7 demissus R || et I'
ut RT || stationem R || 8 esso om. V^a || 10 qui] quia R
habent V || status V^a || 12 subia.... V^a || 13 subiacebit V^a
subiaceat T || 13 definitae vulg. || 15 enim om. R^a || de
oetero] decreto V || 17 'iacebunt] faciunt libri || 22 adici-
mus V] adicimus T addimus R || 23 sq. in illa] in om. V
24 initio RV] ab initio T || quod] quae V^a || 27 quocum-
que V || 29 chartis om. R^a || 32 scriptum R^a || 33 ausci-
piunt V || 34 oportuna V^a || 35 scribat R^a || 36 quae
om. R || de equalitate RVT

τῶν ἡμῶν διωρισμένα καὶ τῆς ἀποτομῆς τῶν καλονμέ-
νων πρωτοκόλλων κρατεῖν ἐπὶ τῆς εὐδαίμονος ταύτης
πόλεως μόνον βουλομένη, ἐνδεῖ πολὺ μὲν τὸ τῶν
συναλλαγμάτων πλῆθος ἐστὶ, πολλὰ δὲ ἡ τῶν χαρτῶν
ἰσφρόνια, καὶ πᾶρεστι τῷ νενομισμένῳ τρόπῳ τοῖς
πράγμασι χρῆσθαι καὶ μὴ διδόναι πρόσθεν τις πα-
ραποῦναι σμερταίνων, ἢ ἐαυτοὺς υπεὐδύνων ὄντας
ἀποδείξουσιν, εἰ τι παρὰ ταῦτα πράξει θαρρήσειαν.
(Ἐπίλογος.) Τὰ τοῖνυν παραστάτα ἡμῶν καὶ διὰ
τοῦδε τοῦ θεῖου δηλούμενα νόμον ἢ σὴ ὑπεροχὴ ἔργῳ
καὶ πᾶσι παραδόναι σπουδάτω.

Dat. xvi. k. Sept. CP. post cons. Belisarii v. c. anno
secundo. [a. 537]

MĒ

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΜΗ ΕΛΕΥΘΕΡΩΘΗΝΑΙ 15
ΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗΣ ΤΥΧΗΣ ΙΟΥΔΑΙΟΥΣ ΤΕ
ΚΑΙ ΣΑΜΑΡΙΤΑΣ Η ΑΙΡΕΤΙΚΟΥΣ
ΠΡΟΦΑΣΕΙ ΤΗΣ ΑΥΤΩΝ ΘΡΗΣΚΕΙΑΣ, ΑΛΛΑ
ΤΟΙΣ ΜΕΝ ΒΟΥΛΕΥΤΙΚΟΙΣ ΔΕΙΟΥΡΓΗ-
ΜΑΣΙΝ ΥΠΟΚΕΙΣΘΑΙ, ΤΩΝ ΔΕ ΗΡΟΝΟΜΙΩΝ 20
ΑΥΤΩΝ ΜΗ ΑΠΟΛΑΛΕΙΝ. ΔΥΝΑΣΘΑΙ ΔΕ
ΑΥΤΟΥΣ ΚΑΤΑ ΟΡΘΟΔΟΞΩΝ ΩΣ ΥΠΟΚΕΙ-
ΜΕΝΩΝ ΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗΝ ΤΥΧΗΝ ΜΑΡΤΥΡΕΙΝ,
ΟΙΑ ΔΗ ΚΑΙ ΥΠΕΡ ΟΡΘΟΔΟΞΟΥ ΤΗΣ ΠΟΛΙ-
ΤΕΙΑΣ ΚΑΛΩΣ ΜΑΡΤΥΡΟΥΝΤΑΣ. 25

Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς Ἰωάννης ἐπάρχῳ πραιτωρίων τὸ β',
ἀπὸ ἐπάτων καὶ πατριῶν.

(Προοίμιον.) Ἰσχυρὰ τι πρὸς ἡμᾶς ἐναγχοῦς ἡ σὴ
μερίμηναν ἐπενοχῇ, τινὰς ἐν τοῖς βουλευταῖς εἶναι
Ιουδαίους τυχὸν ἢ Σαμαριτὰς ἢ Μοντανιστὰς ἢ ἄλλους 30
καταπτύσσοντας ἀνθρώπους, οὓς οὕτω καὶ νῦν ἡ ὁρδὴ
καὶ ὁμιλῆτος ἡμῶν κατέκλημε πιστῇ, ἀλλ' ἐν σκοτει-
κάθηρται, ταῖς νυκτῶν ἀληθῶν οὐκ αἰσθόμενοι

Nov. XLV (= Authent. LII) Graece extat in ML (de B cf. Heinbach manuale Basilicorum p. 420 q.). — Epit.
Theod. 45, Athan. 8, 2 (inde Nonoc. XLV tit. ad 12, 2), Julian. const. XLI. Summarium praestant paratitla ad
Coll. const. eccl. I 5, 21 p. 1291 Voell. ubi citatur 'τῶν μετὰ τὰς νεαρίων δ' αὐτῶν'.
pr. summam Athan. repetit in paratitlis tit. 3 § 8 (inde Coll. const. eccl. III 3 in paratitl. p. 1361 Voell.)

nobis definita sunt valere tantummodo in hac felici urbe volumus, ubi magna est et contractuum copia
et chartarum abundantia, et in promptu est legitimo modo rebus uti neque cuiquam occasionem dare (falsi
crimen committendi, cui se ipsos obnoxios esse demonstrabant, si quid adversus haec agere ausi sint).

Epilogus. Quae igitur nobis placuerunt et per hanc sacrum legem declarata sunt tua sublimitas
ad opus effectumque adducere studeat

XLV.

NE IUDAEI ET SAMARITAE VEL HAERETICI NOMINE RELIGIONIS EORUM A CURIALI
CONDICIONE LIBERENTUR, SED UT MUNERIBUS QUIDEM CURIALIBUS OBNOXII SINT,
PRIVILEGIIS VERO EORUM NON FRUANTUR. IDEM AUTEM UT POSSINT CONTRA ORTHO-
DOXOS CURIALI CONDICIONI OBNOXIOS TESTIMONIUM DICERE, QUIPPE QUI ETIAM PRO
ORTHODOXA REPUBLICA RECTE TESTIMONIUM DICANT.

Idem Augustus Iohanni praefecto praetorio iterum, exconsuli et patrio.

Praefatio. Nuntium aliquem ad nos nuper tua sublimitas rettulit: esse quosdam inter curiales
Iudaeos (forte vel Samaritas vel Montanistas vel alio nomine detestabiles homines, quos ne nunc quidem
recta et integra nostra fides collustraverit, sed qui in tenebris sedeant neque animis vera mysteria per-

4 συναλλαγμάτων] συναλλαγμένων ex ε Huloander ||
5 τόπω L || 7 υπεὐδύνων L^a || 8 θαρρήσειαν L || 9 epil.
om. B || 12 xvi. k. sept. CP. M] xviii. kal. Septemb. CP. ε,
πρὸ ἢ καλῶν δ. (Σαμαριτῶν Ath., μὴν ἀσπερμῶν
Theod., om. Iul. (xv. k. Sept. Zachariae)) || post Bilisario
uc. cons. ann. secundo M, post cons. Belisarii v. c. ε post
cons. uelissari (vel uilissari) Iul.^{sup} μετὰ τὴν υπάταιν
Βελισαρίου Ath. Theod. || 15 rubr. Περὶ αἰρετικῶν βου-
λευτῶν οὕτως κατὰ ὁρθόδοξον δύνανται μαρτυρεῖν ὅτι
τῶν ὑποκείμενων Theod. (ἡ περὶ βουλευτῶν καὶ παζω-
τῶν αἰρετικῶν μὲ μβ' v. l.) νεαρά Nonoc. XIV tit. 9, 2) ||
16 τε om. Ath. || 21 ἀπολήθην L || 24 τίς] τοῦ L ||
28 Ἰσχυρὰ τι] Ἰσχυρὰ Ath. cod., ε || ἐναγχοῦς om. ε ||

1 et add. vulg. || earum libri || 2 solam V^a sola R ||
3 ubi (ut V^a) plurima R^a VT^a duplum R^a || 5 uti et
Heimbach) ut et V et ut T ut R^a interesse et R^a (vulg.) ||
6 committere] omni mittere R^a || 7 prae V || agere R^a ||
aliquid agere vulg. || praesumpserit R^a || 12 subscr. dat.
xviii. kal. septemb. (sept. Bamb.) cap. (ca. Bamb.) post
consul. bilisario uiro clarissimo con. (bilisario uiro kari.
Bamb.) V Bamb. II, om. RTal. || 14 Hanc constitutionem in
R. 78^a ad finem Collationis IX (post non. CXXVII) =
Auth. CXXXIV addicit R^a || R^a LII V || 15 aletioi
V || 16 et omnes R || 18 et de] et om. R || 20 prohib-
beant R rubr. || 26 (I)operatoriu. R || 28 *Verbo] vero RV
Verum T al. || eminentia retulit R || 30 homines quibus

νόμον, οὐδὲ δυναμένων τινῶν πλάττειν δημόσιον ὄφλημα καὶ οὕτως ἐπὶ τὰς ἐκποιήσεις τῶν ἀκινήτων χωρίων. διὰ τοῦτο γὰρ καὶ τὴν τοῦ δεκρίτου ποίησιν ἐπιτρέψαμεν, ἵνα καὶ τὸ δημόσιον ὄφλημα μαρτυρηταί, καὶ ἐκ πόσων κτείνει χρόνων καὶ ὅπως οὐκ ἐκ χρημάτων ἐλθῇ, ἀλλ' εἰς ἀνάγκην ἐκποιήσεως ἡλθῇ· ὅπως ἂν τὰ τῆς ἀληθείας πανταχόθεν μαρτυροῦντο, πάντων ἐπὶ τῶν θείων εὐαγγελίων πραττομένων, εἰδόντων τῶν τε ἐπισκόπων τῶν τε κληρικών καὶ πρὸς γὰρ τῶν ἄλλων πάντων, ὡς θεὸς ἐπιφέρει τὰ γινόμενα παρ' αὐτῶν, καὶ εἰ τε πράξειαν κατὰ δόλον ἢ κέρδος ἢ μηχανήν, τοῦτο ἐν ταῖς ἐκείνων ἀπολήψεσιν γνησίως ζῶντες τε καὶ τελευτῶντες.

CAPUT II.

Εἰ μὲν οὖν ἰδιώτης τις ὀφειλόμενος εἴη, δύνασθαι κατὰ τὸ προ soluto σχῆμα λυβήσαν ἀκινήτους κτή-
σεις, κατὰ τὰς δεκρίτους γινόμενον καὶ πρὸς τὸ μέτρον τῶν αἰσθημάτων ὀφειλόμενων προσκυρομένων αὐτοῖς τῶν κτήσεων· εἰ δὲ ὄφλημα δημόσιον εἴη, δύνα-
μένων αὐτῶν εἰς ἐκποιήσιν ἀκινήτων χωρίων κατὰ τὴν ἐμπροσθεν παρτήρησιν, ὥστε μηδὲν ἐλλείπει μήτε τῆς ἀκριβείας μήτε τῆς κοινῆς λυσιτελείας.

CAPUT III.

Τούτων δὲ ἁπάντων τὴν ἀγιοτάτην μεγάλην ἐκκλησίαν τῆς ἐκείνου ταύτης πόλεως καὶ τὴν αὐτῆς περιουσίαν καὶ τοὺς ἐκκλησιαστικούς οἶκους ἐν αὐτῇ τὴν φροντίδα ἀναδέχεται πᾶσιν ἐξαιρουμένην τρόπον, τῶν
τῆς ἐκκλησίας ἐκποιήσεων παρ' ἡμῶν ἐπὶ τῆς οἰκίας μενόντων ἰσχύος. Εἰ δὲ καὶ τίνα μοναστήρια ὑπ' αὐτῇ τὴν ἀγιοτάτην μεγάλην ἐκκλησίαν εἴη, οὐδὲ ταῦτα ὑπὸ τὸν παρόντα ποιούμεθα νόμον, ταῖς ἐξω χωρίαις αὐτῶν ἐριστάνας μόνον, ἐν αἷς πολλὰ
τῆς ἐκκλησίας ἀπορίας χρημάτων, καθ' ἣν αἱ ἀνάγκαι ἐκκλησιαστικαὶ λύσαι δια χρημάτων τὰ ὀφλήματα οὐκ ἂν δινησθῇ.

(Epilogus.) Ἡ τοιούτων σὴ ὑπεροχὴ τὰ πα-
ρόντα ἡμῖν γινώσκουσα κατὰ τοῦτο προΐναι τὰς ἐπὶ
τοῖς ἱεροῖς πράγμασιν ἐκποιήσεις παρφυλαττέτω.
Dat. xv. k. Sept. CP. post cons. Belisarii v. c. [a. 536]

esse, neve quisquam fingere publicum debitum atque ita ad alienationes rerum immobilium progredi possit. Ideo enim etiam decretum fieri iussimus, ut ipsum publicum debitum testimonio probetur, et ex quo annis descendat et quatenus non ex pecunia solum sit, sed in necessitatem alienationis venerit: quo veritas undique testata sit, cum omnia coram sanctis evangelis peragantur scientique et episcopi et clerici et praeterea ceteri omnes, deum omnia quae ab ipsis fiant visurum, ac si quid per dolum vel cupiditatem vel machinationem egerint, hoc se in suis animabus recepturos esse tam viventes quam morientes.

II. Si qui igitur privatus sit cui debetur, is poterit titulo pro soluto accipere immobiles possessiones: ut tamen hic quoque decretum fiat et secundum modum eorum quae re vera debentur possessiones iis addicantur. Sin debitor publicum sit, ad alienationem immobilium procedere poterit secundum priorem observationem, ita ut nihil neque a subtilitate neque a communi utilitate desideretur.

III. Ab his vero omnibus sanctissimam magnam ecclesiam felicis huius urbis et agrum ei circumiacentem et oratoria quorum ipsa curam suscepit omnibus modis excipimus, ut quae iam de hoc a nobis sancta sunt in suo robore maneant. Quodsi quae etiam monasteria ipsi sanctissimae magnae ecclesiae supposita sint, ne haec quidem praesenti legi subicimus, qui eam foris sitis provinciae solis statuamus, in quibus magna est pecuniae inopia, ob quam sanctissimae ecclesiae debita sua solvere per pecuniam non facile possint.

Epilogus. Tua igitur sublimitas quae nobis placuerunt cognoscens ut secundum ea procedant sacrarum rerum alienationes caveat.

4 μαρτυρεῖται Mª Coll. 87 cap. || 7 ὅπως — 13 τε-
λευτώντες om. Coll. 87 cap. || 9 πρὸς γὰρ om. s. || 14 δὲ
καὶ Coll. 87 cap. || 15 τὸ προκόλουτο, s. v. ἤτοι κατὰ
διάλυσιν M^a τὸ προ soluto Coll. 87 cap. (προσολόν τὸ
app. Nomoc.) || 17 sq. προσκυρομένων — δυναμένων
om. Coll. 87 cap. || 19 αὐτῶν app. Nomoc. — κατὰ — 21 λυ-
σιτελείας om. Coll. 87 cap. || 20 sq. *μηδὲ — μηδὲ M^a ||
22 Τούτων — τὴν Ἐκκλησίαν δὲ τούτων τὸν νόμον
τὴν τε Coll. 87 cap. || 23 τῆς — πόλεως om. Coll. 87 cap. ||
24 αὐτῇ M^a αὐτῇ app. Nomoc., Coll. 87 cap. cod. unus ||
25 post ἀναδέχεται (ἀναδέχεται app. Nomoc.) quae
sequuntur om. Coll. 87 cap. || 26 παρ' ἡμῶν nov. VII c. 1 ||
27 οἰκίας M^a || 37 xv. k. sep. CP. M^a xviii. kal. Sept.
CP. s. k. sept. Iul.^{pro} (om. Iul.^a) πρὸ δ' ἡ' καλάνδων Σε-
πτεμβρίου Ath. μηνὶ Σεπτεμβρίῳ Theod. || post bilisario
p. u. (sic) cons. M^a, Bilisario uo. anno secundo s(T) μετὰ

legem: non potentibus aliquibus fingere fiscale de-
bitum et ita ad alienationes immobilium accedere. Ideo enim et decreti factionem permisimus, ut et
fiscale debitum testimonio pandatur et ex quantis
5 descendat temporibus et quoniam non pecuniis solu-
tum est, sed in necessitatem alienationis venit, ut
veritas undique protestata sit, omnibus coram sacris
evangelis agendis: scientibus et episcopis et clericis
et aliis omnibus, quia deus respiciet quae geruntur
ab eis, et si quid egerint per dolum aut lucrum aut
machinationem, hoc in suis recipient animabus vi-
ventes ac morientes.

CAPUT II.

Si vero privatus aliquis creditor fuerit, possit se-
cundum pro soluto schema accipere immobiles pos-
sessiones, hic quoque decreto faciendo et pro mensura
verorum debitorum assignandis eis possessionibus;
si vero debitum fiscale fuerit, potentibus eis ad alie-
nationem immobilium accedere secundum priorem
observationem, ut nihil desit neque subtilitatis ne-
que communis utilitatis.

CAPUT III.

His autem universis sanctissimam maiorem eccle-
siam felicis huius urbis et eius confinia et oratio-
num domos quarum ipsa curam suscepit omnibus
excipimus modis, quae iam de hoc sancta sunt a
nobis in sua virtute durantibus. Si autem et aliqua
monasteria sub eadem sanctissima maiore ecclesia
sunt, nec ea sub praesentem facimus legem, forin-
secus provinciis eam constituentes solum, in quibus
multa quaedam est inopia pecuniarum, per quam
sanctissimae ecclesiae solvere per pecunias debita
non valuerint.

(Epilogus.) Tua igitur celsitudo quae placuerunt
nobis cognoscens secundum hoc procedere super sa-
cris rebus alienationes custodiat. Dat. xviii. kal.
Sept. CP. p. c. Belisarii v. c. anno secundo. [a. 537]

τὴν ὑπατίαν Βελισαρίου Ath. Theod. po. bilisarii Iul.^{pro}
al. (cons. belisarii Iul.^a bilisario Iul.^a); anno II ex s(T)
add. vulg. et Zachariae

2 alienationes ad V || 3 etiam decreti R², om. R¹ ||
4 testimonia R¹ testimo V¹ || 6 ut et T || 8 et episcopis
et om. R || 9 omnibus aliis R¹ geruntuntur V || 10 quis
V¹ || 12 a) et R || 15 secunda RT ehema V || 16 et V ||
om. R vulg. || 17 *verorum; vero eorum libri || 18 si vero
debitum vero V || petentibus R² || 19 immobilium rerum
add. R || 22 aut R¹ || 24 ipsam R¹ || 25 excipimus vulg. ||
26 in om. V || aut R¹ || 28 sunt om. V¹ sicut vulg. || praes-
entem facimus lege I^a || 29 eam om. R¹ || 31 per om.
R¹ F¹ || debitas R¹ V¹ || 35 hoc om. R¹ || 36 subscr. dat.
xviii. kal. sept. CP. bili. uia. ann. d. T, dat. bilisario
uice consul. V, om. rel.

M^a

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΠΡΟΤΑΤΤΕΣΘΑΙ
ΤΟ ΤΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΟΝΟΜΑ
ΕΝ ΤΟΙΣ ΣΥΜΒΟΛΑΙΟΙΣ ΚΑΙ
ΥΠΟΜΝΗΜΑΣΙ. ΚΑΙ ΩΣΤΕ ΔΙΑ
ΤΩΝ ΡΩΜΑΙΚΩΝ ΓΡΑΜΜΑΤΩΝ
ΣΗΜΑΙΝΟΜΕΝΟΥΣ ΤΟΥΣ ΧΡΟ-
ΝΟΥΣ ΣΑΦΕΣΤΕΡΟΝ
ΓΡΑΦΕΣΘΑΙ.

Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς Ἰωάννην ἐπάρχῳ πραιτωρίων τὸ β', 10
ἀπὸ ὑπάτων καὶ πατρικίων.

(Prooimion.) Ἐκείνο πάντων ἵνα σημανότατον
καὶ συμβολικὸν καὶ ὑπὸ μνήμην καὶ εἰ τί περ ὅλων εἰς
χρόνον μνήμην ἀνθρώποις ἐξυρίσται νομιστῶν, ὅπερ
καὶ αὐτῇ κοσμεῖται τῇ τῆς βασιλείας μνήμῃ, ὑπατοὶ
15 μὲν γὰρ καὶ ἐπινεμίσεις καὶ εἰ τί περ δαίγμα τῶν
χρόνων ὅλων ἐστὶ παρ' ἡμῶν, ἐστὶ μὲν ὅσως καὶ αὐτὰ
δηλωτικὰ τούτων ὧν βούλεται τις, οὐ μὲν ἡμεῖς τι
τούτων ἀναρῶμεν, ἀλλὰ μεῖζονα προσθήκην αὐτοῖς
ἐπιτίθεμεν, ἵνα ἐκ μεζόνων τε καὶ τελευτέρων αὐ-
20 τοῖς ὁ τῶν χρόνων δηλωταὶ δρόμος. εἰ γὰρ τις ἀπ-
ίδει πρὸς τὰ παλαιότερα πάντων καὶ ἀρχαίων τοῦ πο-
λιτεῖαιτος, Αἰνεάδας ἡμῖν ὁ Τρώες ὁ βασιλεὺς τῆς
πολιτείας ἐξῆρχος, Αἰνεάδας τε ἡμεῖς ἐξ ἐκείνων κα-
λοῦμεθα· εἰτε τις καὶ εἰς τὰς διεντίας αρχαίας θεω-
25 ρήσας τὰς ἐξ οὐ καθάρους τὸ ῥωμαϊκὸν ὄνομα παρ'
ἀνθρώποις ἐξέλιπεν, βασιλεῖς νῦν κατεστήσαντο
'Ρωμύλοις καὶ Νουμάς, ὁ μὲν τὴν πόλιν οἰκοδομή-
σας, ὁ δὲ αὐτὴν νόμοις τίθεσις τε καὶ κατασκευάσας·
εἴτα καὶ τὰ τρίτα προΐναι λόβοι τις τῆς βασιλείας, 30
τῶν Κλαύδων τὸν μὲν καὶ Αὐγουστὸν τὸν σεβαστόν
καὶ οὕτω τὴν πολιτείαν ἡμῖν ἐξουσίαι τὴν νῦν δὴ
ταύτην κρατοῦσαν (εἰ δὲ ἀνάστασις) ἐξ ἐκείνων προ-
ΐουσιν. ἔστιν οὖν ἵστορον ἐν τοῖς συμβολαίοις καὶ τοῖς

Imp. Iustinianus Aug. Iohanni pp. secundo.

(Praefatio.) Illud omnium esse honestius pu-
tandum documentum et gesta et quod omnino pro
temporis memoria hominibus adinventum est, quod
ipsa quoque commemoratione ornatur imperii. Con-
sules etenim et indicationes et quodquid indicium
temporum omnino est apud nos, sunt quidem forsar
et haec significativa horum quae volunt, non tamen
nos aliquid horum perimimus, sed maiorem adiectio-
nem eis inponimus, ut ex maioribus et perfectiori-
bus eis temporum designetur cursus. Si quis enim
respexerit ad vetustissima omnium et antiqua rei-
publicae, Aeneas nobis Troianus rex reipublicae
princeps est nosque Aeneadae ab illo vocamur; sive
quis etiam ad secunda principia respexerit, ex quo
pure Romanorum nomen apud homines coruscavit,
reges eam constituerunt Romulus et Numa, ille qui-
dem civitatem aedificans, ille autem eam legibus
ordinans et exornans; sive etiam tertia principia
sumat quilibet imperii, Caesarem maximum et Augu-
stum plum et ita reipublicam nobis inveniet hanc
quae nunc est valentem, sitque immortalis ab illis
procedens. Erit ergo absurdum in documentis et

Nov. XLVII (Authent. XLVIII = Coll. V tit. 3: gloss.) Graece extat in ML, B 22, 2, 2 cum schol. — Epit.
Theod. 47 (inde B²), Athan. 14, 2. Julian. const. XLII.

XLVII.

UT NOMEN IMPERATORIS INSTRUMENTIS
ET ACTIS PRAEPONATUR, ET UT TEMPORA LATINIS LITTERIS
INDICATA ACCURATIUS SCRIBANTUR.

Idem Augustus Iohanni praefecto praetorio iterum, exconsuli et patricio.

Praefatio. Illud omnium gravissimum existimandum est et instrumentum et monumentum et si
quid omnino ad temporis memoriam ad hominibus excogitatum est, quod ipsa quoque imperii mentione
decoratur. Nam consules et indicationes et si quod aliud omnino apud nos est indicium temporum sunt illa
quidem et ipsa fortasse idonea ad ea quae quis vult designanda, neque nos eorum quicquam tollimus, sed
maius additamentum iis apponimus, ut ex maioribus et perfectioribus temporum cursibus iis designetur. Nam
si quis ad vetustissima omnium tempora et antiquitatem reipublicae respiciat, Aeneas Troianus rex reipublicae
nostrae initium dedit, nosque Aeneadae ab illo vocamur; sive quis etiam ad secundas origines spectet ex
quo Romanum nomen inter homines clare exsplenduit, reges illas constituerunt Romulus et Numa, quorum
alter urbem condidit, alter eam legibus et ordinavit et ornavit; sive etiam tertia quis primordia imperii
petat, Caesarem magnum et Augustum sanctum atque ita reipublicam nostram reperiet hanc quae nunc
valet (et utinam immortalis sit) ab illis profectam. Absurdum igitur est in instrumentis iisque quae in

7 τοὺς om. M || 10 inscr. et proem. om. B, add. B² ||
inscr. Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς τῷ ἐπάρχῳ ἐπάρχῳ (τῷ αὐ-
τῷ Ath.) B² Ath. || 11 πατρικίων L || 14 ἐξυρίσται
vulg. (B²) || 16 εἰ τί περ δαίγμα τῶν MB² || εἰ τί
περ δαίγμα τῶν L || εἰ τί περ δαίγμα τῶν MB² || 17 ἐστὶ
ἐστὶ ἐστὶ L || 18 ὅσως B² || 20 προσετίθεμεν B² || τελευ-
τέρων B² || 21 δηλοῦνται MLB² || 22 παλαιότερα B² ||
24 αἰνεάδας ML || Αἰνεάδας vulg. (B²) || τε δὲ B² ||
26 τὸ ῥωμαϊκὸν L || 28 καὶ ὁ Νουμάς B² || 29 κοσ-
μήσας B² || 33 ἐκείνων L || προΐουσιν MB² || προΐουσα
L || 34 ἐστὶν erit s || καὶ om. L

1 sq. R² XLVIII. V || 2 proponatur V^a || 5 tem-
pora tpr (corr. tp) V || 6 scribantur V || 12 onctius R² ||
pandum V¹ || 13 quod RT || quid V¹ quidem V² ||
14 omnibus R¹ || 15 ornatur V¹ ornamentum V² || 16 etenim
et indicationes (et corr. V¹) indicationis RV ||
quodquod RV¹ quod quidem V² || 17 apud et apud
R² T || 19 sed a maiorem R^a || 20 et ex perfectiori-
bus R || 21 cursus designatur R || 22 vetustissima R² ||
reipublicae principia add. V² || 23 Aeneas V || 24 *est
nosque et nos qui RV et nos quidem vulg. || 26 cor-
ruscavit (corrusco + R) RV || 27 numma R || 28 ci-ta-
tem V || aut V

λείαις, τηνικαῦτα ἐχέτω μὲν τῶν δύο μηνῶν καθ' ἑκάστον ἔτος εἰδύσιμον (τοῦτο ὅπερ οἱ νόμοι λαζαμεντων καλοῦσιν), ἰσῶν δὲ τὸν τοῦ δανείσματος κίνδυνον ἐφ' ἑαυτὸν πάντως ἐλευσόμενον.

CAPUT VII.

Εἰ μὲν οὖν ἔχοι προσόδους ἀντάρκαις ὁ κηδεμονεύμενος, ταύτας διαπαρῶν, εἰ δὲ πλείους εἰσὶ τῶν ἀντάρκων, τὸ πλεόν ἀποτιθέσθω. Εἰ δὲ κινητὴ πολὺ αἰὶν τοῦ κηδεμονευμένου περιουσία τυγχάνει, τηνικαῦτα ἐκείνῳ μόνον δανείζειν ὁ κηδεμὼν ἀναγκάζεσθω ὅσον πρὸς τὴν διοίκειν ἀρκεῖ τῇ νέῃ [καὶ] τῶν αὐτοῦ πραγμάτων, τὸ δὲ περισσὸν ἀσφαλῶς ἀποτιθέσθω. Ἐξέσται δὲ αὐτῷ σὺν ἀκριβείᾳ πάσῃ περιεργασέσθαι, εἰ τινα ὡς εἰκὸς εὐρεῖν ἀσφαλῶς δινηθεῖν προσδοκᾷ ἀνίστασθαι τῇ νέῃ ἐκ τῶν περιτελούντων χρημάτων ὀλίγων μὲν δημοσίων φόρων υπεύθυνον, πρᾶγμα δὲ ἐχούσιν εὐπορον καὶ εὐδαιμονίαν τὴν πρόσδοτον οὖσαν. Δίδομεν γὰρ αὐτῷ παροῖσιν καὶ τοῦτο πράττειν. Ἐπισταμένην ὥς εἰ τινοὶ τοῦτον ἀμελήσειεν, ὁ τῆς ἀγορασίας ταύτης αὐτὸν ὀφείτω κίνδυνος.

CAPUT VIII.

Εἰ δὲ τοσούτον μόνον αἶψά τοι τοῦ νέου χρυσίου, ὅσῳ τὸν τόκος μόλις αὐτὸν τε καὶ τοὺς αὐτοῦ τρέφειν καὶ τὴν ἄλλην αὐτῷ παρέχειν τοῦ βίου διοίκειν ἀρκεῖ, τηνικαῦτα ὁ τῆς ἀνάγκης λόγος ἡμᾶς καὶ πρὸς τοῦτο καλεῖ, τῶν κηδεμόνων ἀφορῶντων εἰς θεὸν καὶ οὕτω ποιομένων τὰς διοικήσεις ὡς ἂν ἐπὶ τοῖς αὐτοῦ πρῶτοι, καὶ γὰρ βουλευθεὶς, τρικά καταστατῆς ψήφους παραδίδουσα τὴν κηδεμονίαν τῇ πρὸς ταύτην παριέντι, καὶ ὅρκον αὐτῷ προσηγορεύει τῶν νέων ἀποτέμνῃ λογίαν, ὡς δια πάσης ἰσὺν οὐδὲν συμφέρον τῇ νέῃ πράξει. ὅπερ οὐκ ἐξαιρήσει τῶν λογισμῶν αὐτοῦ οὐδὲ τῆς τοῦ νόμου τάξεως, ἀλλ' ἀσφαλτέστερον γε ποιήσει πρὸς τὴν τῶν πραγμάτων διοίκησιν, εὐλαβέστερον αἰεὶ περὶ αὐτὴν δια τὴν τοῦ ὅρκου μνήμην γινόμενον. Οὕτως ἡμῖν ὁ νόμος ὑπὲρ ἀσφαλείας κεῖσθω τῶν κηδεμονίας δεομένων· εἰ δὲ τι καὶ ἕτερον προσεξυμνομεν, οὐδὲ τοῦτο νόμον περιλαβεῖν ὀκνήσομεν, ἵνα δια πάντων πατέρεις τοῖς αὐτοῖς βοηθεῖν οὐδ' ἀναμένειν γενώμεθα.

quidem binorum mensium per singulos annos indutias (id quod leges laxamentum vocant), sciat autem periculum crediti ad se ipsum omnino rediturum esse.

VII. Ac si quidem redditus sufficientes habeat is cuius cura geritur, eos curator impendat, sin ampliores sunt quam quae sufficiant, id quod superest deponat. Quodsi forte mobilis sit substantia eius cuius cura geritur, tum illud solum fenui dare curator cogatur quantum ad administrationem minori rerum eius sufficit, quod autem superat tuto deponat. Licebit vero ei cum omni diligentia inquirere, num quem forte redditum certum reperire possit minori emendum ex pecuniis superfluis qui ei modicis tributis publicis obnoxius sit et venditorum habeat locupletem sitque redditus fertilis. Damus enim ei licentiam hoc quoque agendi: sciat tamen, si quid horum neglexerit, periculum huius emptionis ad se spectaturum.

VIII. Quodsi tanta solum minori sit pecunia, cuius usurae vix ad ipsum et qui eius sunt alendos et ad reliquam vitae administrationem ei praestandam sufficiant, tum ipsa necessitatis ratio nos etiam ad hoc vocat: ut curatores ad deum respiciant atque ita administrationem tamquam in suis rebus peragant. Etenim volumus, cum decretum fiat, quo curatio traditur ei qui ad eam accedit, praeterca iusiurandum quoque ei imponi, quo divinis eloquiis tactis se omni via ac ratione acturum esse promittit quod utilitatem afferat in rerum administratione reddet, quippe qui propter iusiurandi recordationem utique religiosius in iis versaturus sit. Haec lex nobis laia sit pro securitate eorum qui curatione indigent; quodsi quid aliud etiam insuper reperierimus, ne hoc quidem lege comprehendere pigebit, ut perpetuo patres existamus eorum qui sibi ipsi opem ferre nequeunt.

1 μὲν ἔχτω B¹ 2 laxamenton (λαξαμέντων B⁴) καλοῦσιν MB¹ καλοῦσι laxamenton L. Cf. Dig. 26, 1, § 11 3 δανείων L 4 εἰς τὴν B¹ 5 ἔχει B¹ κηδεμόνων L¹ 6 ἀπαρῶν L 7 κηδεμόνων L 8 τυχάνει L 10 * καὶ seclusi (cf. 22. 32) 14 ἀνίστασθαι et comparare ε 15 πρᾶγμα L 16 οὖσαν MB¹ 17 ἐχούσαν L 17 καὶ om. L 21 ὅσῳ τὸν τόκος ὅσῳ τὸν τόκος L 22 τῇ ἄλλῃ aliquam (i. e. τιν') aliam ε 23 ἀρκεῖ B¹ 28 αὐτῷ MB¹ αὐτὸν L 29 ἀποτέμνω M 30 ἀποτέμνω B¹ ἀποτέμνω L 31 τάξεως B¹ ἐπάξεως M πράξεως L 32 * γε τε libri 34 γινόμενον factam (i. e.

tunc habet quidem duorum mensium per singulos annos indutias (hoc quod leges laxamentum vocant), sciat autem mutui periculum ad se omnino venturum.

5 Sin vero habet redditus sufficientes is cuius cura administratur, eos expendat; sin vero plus sunt quam sufficiat, quod plus est reponat. Quodsi mobilis forte eius cuius cura administratur substantia est, tunc illud solum mutuae curator cogatur quantum ad dispensationem sufficiat adolescenti eiusque rebus. quod vero plus est caute recondatur. Licebit autem ei cum omni subtilitate perscrutari, si aliquos forsitan invenire caute potuerit redditus, et comparare minori ex abundantibus pecuniis, modicis functionibus publicis obligatos, venditorem vero habentes idoneum et opulentos redditus existentes. Damus enim ei licentiam et hoc agere, scienti quia, si quid horum neglexerit, huius emptionis ipsum respiciet periculum.

Si vero tantum solummodo sit minoris aurum, cuius usurae vix eum et qui eius sunt pascere et aliquam aliam ei praebere vitae dispensationem sufficiant, tunc necessitatis ratio nos etiam ad hoc vocat, ut curatores respicientes ad deum ita faciant gubernationem tamquam in suis rebus. Etenim volumus, cum celebratur decretum quod tradit curam ei qui ad eam accedit, etiam iusiurandum eum adicere sacrosancta evangelia tangentem, quia per omnem pergens viam utilitatem adolescentis agit. Quod tamē non excipiet eum a ratiociniis neque a legis ordine, sed cautiorem faciet ad rerum gubernationem, timentem semper circa eas propter iusiurandi memoriam factam. Haec a nobis lex pro cautela sit posita horum qui curatoribus indigent; et si quid aliud adiuvenerimus, neque hoc lege completi pigebimus, ut per omnia patres eorum qui sibi auxiliari nequeunt existamus.

2 annos et hoc om. R¹ 3 sciunt V 5 habet vulg. his R¹ 6 sunt V sint RT 7 quodsi quamsi R¹ 7 sq. forte mobilis V 8 eius om. R¹ curam V 9 mutare R¹ 20 Sin R¹ 21 qui V vulg. quae RT eius uisa R¹ V 23 nos om. V ad hoc hoc ad R¹ 24 deum vulg. eum libri 25 Etenim Ad enim V 26 tradidit V 27 * adicere dicere (decree l' a) R¹ V T¹ deducere V 27 29 adolescentis V¹ aget T¹ vulg. 30 ratiociniis R¹ 31 cautionem V¹ faciat R¹ 33 pro per V 34 et si quid et si quidem R si quidem et V 35 alius aliud libri 1 legem V 36 pigebimus R V 37

(Ἐπιλογος.) Ἡ τοῖνυν σὴ ὑπεροχὴ τὰ παραστάντα ἡμῖν κηρίγματα κατὰ τὰς ἐπαρχίας αἰς ἐπίσημους χωρὶς μὲν πᾶσι ποιησάτω φανερά, ὥστε μηδὲν λαθεῖν τὰ παρ' ἡμῶν εὐσεβῶς τε καὶ ὑπὲρ τῶν ἐπικύων προνοίας νενομοθετημένα. Dat. k. lun. CP. imp. dn. 5 Iustiniani pp. Aug. ann. XII. Iohanne v. c. cons. [a. 538] pp. Aug. anno XII. Iohanne v. c. cons.

OT

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΠΩΣ ΧΡΗ ΕΠΙΤΗΘΕΣΘΑΙ ΤΟ ΠΙΣΤΟΝ ΤΟΙΣ ΠΑΡΑ ΔΙΚΑΣΤΑΙΣ ΕΜΦΑΝΙΖΟΜΕΝΟΙΣ ΣΥΜΒΟΛΑΙΟΙΣ.

LXXIII. Auth. LXXVI. Coll. VI tit. 3

R. DE INSTRUMENTORUM CAUTELA ET FIDE. ET PRIMUM DE DEPOSITO ET MUTUO ET ALIIS DOCUMENTIS PRIVATE QUIDEM SCRIPTIS HABENTIBUS AUTEM TESTES, ET DE NON HABENTIBUS TESTES, ET DE INSTRUMENTIS PUBLICIS CONFECTIS, ET DE COLLOCATIONIBUS MANUS PROPRIAE SCRIPTURAE, ET DE EXPOSITIS INSTRUMENTIS AB ILLITERATIS AUT PAUCAS LITTERAS SCIENTIBUS, ET DE EX NON SCRIPTO CONTRACTIBUS, ET DE CONTRACTIBUS USQUE AD UNAM AURI LIBRAM, ET DE CONTRACTIBUS QUI IN AGRIS FIUNT, ET UT IN DOCUMENTIS ET CONTRACTIBUS FUTURIS LOCUM HABEAT LEX R.

Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς Ἰωάννη τῷ ἐνδοξοτάτῳ ἐπάρχῳ τῶν ἱερῶν πραιτωρίων τὸ β', ἀπὸ νηάτων (ἱπατῶν ὀρδιναρίῳ) καὶ πατρικίῳ.

Idem Aug. Iohanni pp. secundo exconsuli et patricio.

(Προοίμιον.) Ἰσμεν τοὺς ἡμετέρους νόμους οἱ βούλοισι καὶ ἐκ τῆς παραθέσεως τῶν γραμμάτων τὰς πίστεις διδοῦσιν τοῖς συμβολαίοις, καὶ οἱ τινὲς τῶν ἀντοκροτόρων, ἐπιπολασάσης ἡδὴ τῆς κακίας τοῖς νοθεύουσι τὰ συμβολαία, τὰ τοιαῦτα ἐκώλινον, ἐν αὐτοῖς σποῦδα μὲν τοῖς παραποιοῦσιν εἶναι πιστεύοντες τὸ πρὸς τὴν μίμησιν τῶν γραμμάτων ἐννοῦντες οἱ μάλιστα ἐγγυμνάσειν, διότι μηδὲν ἕτερον ἐστὶ παραποίησις εἰ μὴ τῶν ἀληθῶν μίμησις. ἔπειδ' οὖν

(Praefatio.) Novimus nostras leges quae volunt ex collatione litterarum fidem dari documentis, et quia quidam imperatorum, superexistente iam malitia eorum qui adulterant documenta, haec talia prohibuerunt illud studium falsatoribus esse credentes, ut ad imitationem litterarum semet ipsos maxime exercerent, eo quod nihil aliud est falsitas nisi imitatio veritatis. Quoniam igitur in his temporibus

Nov. LXXIII (Authent. LXXVI = Coll. VI tit. 3: gloss.) Graece extat in ML, B 22, 4, 1 (B¹ p. 133 Zachariae) cum scholiis; cnp. 1—8 (— 369, 11 τὴν ὑπόθεσιν τάξεως) aliquoties decurtatu in Epanagoge 13, 11—16. — Epit. Theod. 13 (inde B²), Athan. 14, 3. Iulian. const. LXVI.

Epilogus. Tua igitur sublimitas quae nobis placuerunt edictis per provincias quibus praees usa omnibus faciat ut neminem lateant quae a nobis pie et quo subiectis prospiceremus sancita sunt.

LXXIII.

QUOMODO INSTRUMENTIS QUAE APUD IUDICES INSINUANTUR FIDEM ADDERE OPORTET.

Idem Augustus Iohanni gloriosissimo praefecto sacro praetorio iterum, exconsuli (consuli ordinario) et patricio.

Praefatio. Novimus nostras leges quae etiam ex comparatione litterarum instrumentis fidem dari volunt, praeterea imperatores nonnullos: ingravescens iam improbitate eorum qui instrumenta adulterant, haec talia prohibuisse, cum unum illud falsarii studium esse censerent ut in imitandis litteris se ipsos quam maxime exercerent, quandoquidem falsum nihil aliud est nisi veri imitatio. Cum igitur his

2 ἐπίσημους praeest (i. e. ἐπίσημους) ε 5 kal. iun. M 6 kal. iul. Iul. (subscr. om. Iul. codd. rel.) καλάντων • Ath. μηνί Ιουνίῳ Theod. CP. imp. dn. Iustiniano pp. aug. ann. XII. M (cf. ε) Constantinopolitani imp. donno nō iustiniano pio ag. anno duodecimo Iul. 6 εἰς τὸν τῆς βασιλείας Theod., om. Ath. 6 Iohanne uc. consule ε Iohanne uc. M Iohanne ūro cons. Iul. 7 ἱπατεία Ἰωάννου Theod. Ath. (bilibiario uc. consule ε v. l.) 8 rubr. Ἡ διάταξις περὶ τῶν συμβολαίων ἀσφαλείας τε καὶ πίστεις, καὶ περὶ παρακαταθήκης καὶ τῶν ἐξῆς Ath (ε) περὶ συμβολαίων Theod. (Epan.) 11 καὶ τῶν ἐξῆς B 12 ἱπάρχῳ ML 24 ὑπάτῳ ὀρδιναρίῳ add. Zachariae 26 provemium om. B, adscr. B 27 τὸν om. B 28 νόμους Cod. 4. 1. 20. Nov. XLIX c. 2 27 καὶ om. B 28 30 τοιαῦτα τοσαῦτα γε B 29 ἐν om. ε 32 ὅτι καὶ om. ε 33 32 33 34 35 36 37 38 39 40 41 42 43 44 45 46 47 48 49 50 51 52 53 54 55 56 57 58 59 60 61 62 63 64 65 66 67 68 69 70 71 72 73 74 75 76 77 78 79 80 81 82 83 84 85 86 87 88 89 90 91 92 93 94 95 96 97 98 99 100

1 iussa V 4 pro nobis subiectionum V 5 subscriptio- nem dedimus ex V Bamb. I et Ambracensi || kal. Iunii Bamb. I || Constantipoli V Constantinopolim Bamb. I || impr. don. Iust. V imp. dni. ius. Ambrac. imp. dnn. iustinianus Bamb. I 6 Iohanni uc. consule Bamb. I Ambrac. bilibario vic. consule V 7 sq. R LXX. VI V 9 et mutuo R 7 de mutuo R V 10 scriptes V 11 et de non habentibus testes om. R 14 scripturae substantie scripturae R 15 illiteratis V illitantis R 17 ex non scripto T non ex scripto R non ex scriptis V 18 et de contractibus om. V 19 auri libram V 20 fuerit V in om. V 23 exconsuli et consul V 28 imperator V 1 superexerescens vulg. 29 qui om. V 1 adulterantur V vulg. 30 prohiberint R 31 imutationem V 32 in- mutationis B 33 34 35 36 37 38 39 40 41 42 43 44 45 46 47 48 49 50 51 52 53 54 55 56 57 58 59 60 61 62 63 64 65 66 67 68 69 70 71 72 73 74 75 76 77 78 79 80 81 82 83 84 85 86 87 88 89 90 91 92 93 94 95 96 97 98 99 100

ἐπὶ τῆς Ἑσπέρας τοὺς τε ἐπὶ Λιβύης τοὺς τε ἐπὶ τοῖς ἀρκτοῖς (φαμὲν δὲ τοὺς ἐν Ἰλλυριοῖς) γράνομεν, ἵνα πᾶν ἡμῖν τὸ πολίτευμα μεστὸν γένηται τοῦ νόου (τοῦ) τὰς τῶν ὑπὸ κώων θεραπεύοντος περιστάσεως.

Dat. prid. non. lun. CP. imp. dn. Iustiniani pp.
Aug. ann. XII. Iohanne v. c. cons. [a.

praefectos et qui in Hesperia sunt et in Lihya et
qui in septentrionalibus (dicimus autem in Illyrico)
scripsimus, ut omnis nobis respublica plena fiat hac
lege subiectorum medente concussionibus.

[a. 538] anno XII. Iohanne v. c. cons.

 $\overline{0.4}$

LXXIV.

Coll. VI tit. 1

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΠΑΙΔΩΝ ΠΩΣ ΧΡΗ
ΝΟΕΙΣΘΑΙ ΑΥΤΟΥΣ ΓΝΗΣΙΟΥΣ
Η ΝΟΘΟΥΣ. ΚΑΙ ΠΕΡΙ ΑΠΡΟΙ-
ΚΩΝ ΣΥΝΟΙΚΕΣΙΩΝ.

R QUIBUS MODIS NATURALES
 FILII EFFICIUNTUR LEGITIMI
 ET SUI SUPRA ILLOS MODOS
 QUI SUPERIORIBUS CONSTITUTIONIBUS CONTINENTUR R

Idem Aug. Iohanni pp. secundo ex consule
et patricio.

Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς Ἰωάννη τῷ ἐνδοξοτάτῳ ἐπάρχῳ
τῶν ἀνατολικῶν πραιτωρίων τὸ β', ἀπο ὑπάτων
(ὑπάτῳ) ὀρδινανσίῳ καὶ πατρικίῳ.

(Προοίμιον.) Ὁρθῶς εἴρηται τοῖς πρὸ ἡμῶν
καὶ πρὸ γε πάντων Ἰουλιανῶν τῶν σωματοειπῶν τοῦ μη-
δαν νόμον πρὸς δόγμα τῆς πολιτείας Ῥωμαίων τεθῆναι
δόξαν καὶ πρὸς τὸ πᾶν ἀντάρκω ἐξ ἀρχῆς νομοθετη-
θῆναι, ἀλλὰ πολλὴν δεηθῆναι τῆς ἐπιανορθώσεως, ἐν 20
πρὸς τὴν τῶν φύσεως ποικίλειαν καὶ τὴν αἰετίνην ἐπι-
τεργεσίαν ἀρκῆσαι. Παρὶ μὲν οὖν τῶν ἐξ οὐδεῖας
ἀπικινουμένων εἰς γνησίους πολλούς, ὑδάραμας καὶ
ποικίλους νόμους, ἐκ δὲ τῶν καθ' ἑκαστήν ὑπὸ τῆς
φύσεως τετραζομένων ἐνόντες τῇ τοῖς ἡν γενομο-
θετημένοις ἡλείπον τούτου κατὰ τὸ παρὸν ἐπιανορ-
θώμεν, γενομοθετήται γὰρ, ὡς εἰ τις ἐλπίαν γυναικα-
κατὰ φύλιν αὐτῶ διόψιδας ἐγνωσμένην ἔχον παιδο-
ποιήσειν, ὕστερον δὲ αὐτῇ καὶ γαμικὰ ποιήσεται
συνβίβλιν καὶ γνησίους ἐξ αὐτῆς τέκον παῖδας, οὐδὲ 30
οἱ πρῶτον γενομένοις μένουσι νόθοι, ἀλλὰ καὶ καίτοι

(Praefatio.) Recte dictum est a praecessoribus nostris et ante omnes a Iuliano sapientissimo, quia nulla lex neque senatusconsultum prolutum in republica Romanorum videtur ad omnia sufficienter ab initio promulgatum, sed multa indigere correctione, ut ad naturae varietatem et eius machinatio-
5
sufficiat. Igitur de his qui ex naturalibus ad ius suorum perveniunt multas et varias conscripsimus leges, ex his autem quae a natura rerum per si-
gula moluntur inveniuntur aliquid desse his quae iam statuta sunt, hoc in praesenti corrigimus. Sanctum namque est, ut si quis habens mulierem puro sibi affectu compertam, deinde filios procreaverit et postea ei etiam nuptialia fecerit in-
0
strumenta et legitimus ex ea procreaverit filios, neque hi qui prius nati sunt maneant naturales, sed et

Nov. LXXIV (= Coll. VI tit. 1: gloss.) Graece extat in *M* (om. *L* praeter rubr. et inscr.). — *Epit. Theod.* 74, Athan. II, 3. *Iulian. const.* LXVII.

praefectos qui sunt in Occidente et in Libya et in septentrionalibus (dicimus in Illyrico) scribemus, ut universa nobis respublica impleatur lege quae subditorum necessitatibus medeatur.

LXXIV.

DE LIBERIS QUOMODO LEGITIMI AUT NATURALES EXISTI-
MANDI SINT. ET DE INDOTATIS NUPTIIS.

Idem Augustus Iohanni gloriosissimo praefecto praetorio Orientis iterum, exconsuli (consuli) ordinario et patricio.

Praefatio. Recte dictum est ab iis qui ante nos fuerunt et prae omnibus a Iuliano viro sapientissimo neque legem ullam neque senatusconsultum reipublicae Romanae latum videri ad omnia sufficienter ab initio sancitum, verum multiplice indigere emendatione, ut ad varietatem naturae eiusque inventa sufficiat. Atque de iis quidem qui ex naturalibus legitimorum ius consequuntur multas ac varias leges scripsimus, quoniam autem ex iis quae in diem a natura struuntur, deesse aliquid legibus tamen sanctis deprehendimus, hoc in praesentia emendamus. Sanctum est enim, si quis mulierem habens mero affectu sibi cogitant inde liberos procreaverit, postea autem et nuptialia instrumenta cum illa composuerit et legitimis liberis ea suscepit, ne eos quidem qui prius nati sunt manere naturales, sed ipsos quoque legitimis adnumerari.

2 τοὺς ἐν L | ἰλλυριοῖς M | γράψουσαν) scripsimus | 3 τοῦ τόνου] hab lege ε | 4 τοῦ addidit | Θεραπεύονταν M | 5 subscr. om. Iul. | prid. nom. Iul. (cf.) pp. 8. iuii M | ἀ' νόνον Ἰουνίου Ath. | μηρι ἰούνη Theod. | CP. imp. d. iunstiniano pp. aug. ann. XII. iohanno ep. v. cons. M (cf.) | τῆς βασιλείας ἤ' ἐτεῖ υπατείας Ἰωάννον id. Ἀ Theod. | βασιλείης Ἰουστινιανού το ἤ' (cf. con. Heimbach) υπατείας Ἀπώνος id. Ἀ Ath | 8 sq. rgh. Περὶ — συνοικισίων M | 10 τῆς καὶ τῆς γεγενημένης διατάξεσιν ταῖς βουλεύσεσιν τοῖς νόμοις, καὶ τὰς τῶν ποιῶν ταῖς πράξεων γίνουσθαι γνησίους προετίθειν ἢ παρόντας διατάξεις διηγάται τὰ καὶ τὰ ἐξῆς Ath. (cf. ε). Περὶ γνησιότητος παιδῶν, καὶ περὶ γάμων Theod. | 13 * υπάρχω M | 15 υπάτῃ add. Zuchrius | 17 Ἰουλιανῶν Dig. 1, 3, 10, 12

σοι vulg. || 24 νόμους] Col. 5, 27, 10, 11. Nov. XII c. 4.
XIX. || 27 γενομοσέτηται] Col. 5, 27, 10 || 29 *ποιήσονται M

1 et in] in om. V || libia libri || 2 autem in] in om. V ||
illirico libri || 3 omnes R¹ || nobis om. V || 4 subser. dedimus
ex V || Bamb. I || pridem nonos V Bamb. I || iunii V
Cap. V || impr. dono (dnn. Bamb.) Iust. V Bamb. I ||
6 ano V an. Bamb. I || Iohanne uic. consule Bamb. I,
om. V || 7 Ry LXX.III. V || 8 moris V || 9 legitimi ef-
ficiuntur VT || 10 aui om. V || modis V¹ || 13 xconsuli
Rulv. || 16 pradececoribus R² vulg. || 20 correctione V¹ ||
23 scripsimus T || 24 a natura R² T vulg. || altura V¹ natura
R¹ V¹ || 25 mollitur R¹ T || moriuntur R² T¹ || 27 Sano-
cimus R¹ || 28 computemur V¹ || 29 post T || et etiam

FILII EFFICIUNTUR LEGITIMI

371

NOV. LXXIV DE.

τοῖς γυναιξὶ συναριθμοῦνται, διὸτι καὶ πρόφρασις ὅλος αὐτοῖς εἰσὶ τῆς γεννήσεως. Ἄλλ' ἔρχε καὶ οὗτος ἐκταυθῶσις οὗ νόμου. ἐπειδὴ γὰρ οἱ δευτέρου καὶ αὐτὸ καὶ μετὰ τὰ προκρίφα τεχνήδεις ἐκταυθίσιν, εἰς τὰς ἡζίων τῶν μηρῶν τοὺς προτέρους ὑπὸ τῶν δευτέρων οὐκ ὄντων βοηθεῖσθαι, καὶ τοὺς ἐπρωτὶ ὁρμήσμεν καὶ δεικνύμεν αὐτοὺς καὶ οὕτω. κἂν εἰ τελευτήσῃσιν οἱ δευτέρου γεγονότες ἀδελφοί, τὸ νόμιμον ἔλαττον κάκεινο προδίδεντες (ἐπειδὴ καὶ τοῦτο ἠμφισθητήρην) οὐκ κἂν εἰ τινες μετὰ τὰ προκρίφα μὴ γένωιντο παῖδες, ἀλλ' ὡν τοὺς προελθίφτας κἂν εἰ πρὸς τῶν προκρίφων ἐτέθηνσαν τοῖς γυναιξὶ ἐγγράφουσαι, τοὺς 1 πῦτος ὅλος εἰς τοῦτο ὀρμήφιδεντος. Ἄλλ' ἑτέρου τὶ τοῦτον ἀπέρχεται. εἰ γὰρ διὰ τοῖντῃς συντηθεῖς γεννημένοι παῖδες ὑπάρχον, οὐ δὲ αὐτοῖς ἡρόελετο τῷ παρ' ἡμῶν ἐπινοήδεντι τρόπῳ ποιήσιν γνησίους τῶν γαμικῶν ποιήσε συμβολαίω, βουλή λανονομῶν δὲ ταῦτα τῷ πατρὶ τελευτήσκειν ἢ γυνή καὶ οἱ τῆς διατάξεως αὐτὸν ἐπὶ τῇ τοῖς οὐ γυνῇ πρὸς ἔντινα ἐκεῖ γαμικῶν συντάξει συμβολαίωσιν καὶ τοῖς μόνον οἱ παῖδες ἀκοντοῖς τοῦ πατρὸς. Καὶ τὴ καὶ δευτέρου ἀνστήρη τοῖτοντον ἐπ' ἀνδραγαθίαν οὐδὰ ἄγνωστοίς ἡμῖν. ἐκταυθῶσις μὲν γὰρ εἰς οὐ νόμιμος, καὶ τοὺς μὲν παῖδας υπεργατῶν καὶ γνησίους αὐτῷ γενεσθῆναι κατὰ τὸν νόμον ἡρόελετο, τὰ δὲ τῆς γυναικὸς οὐκ ἔν τῷ πατὲρ τῶν ἀναμάρτητων οὐδὰ ἔσθην αὐτῇ ηγείτω νόμιμον τίνος ὀνόματος τῆς γυν. ἑσθην ὑβρίσων (ἀρεκὴ γὰρ τοσοῦτον εἴπειν) ὡστὶ δευτέρου οὗτος τρόπος οὐ τοὺς παῖδας ἀδικῶν, ἐμὴν δὴ τῷ προτέρῳ ἀπὸ τῆς τελευτῆς τῆς μητρός, ἐμὴν δὲ τῷ δευτέρῳ δι' ὧν ἔξαρτηται ἐκίνη. Ἰσμεν δὲ καὶ τὶ τρίτον ἑτερον κινήθην. οὐ μὲν γὰρ πατὴρ γνησίους ἡρόελετο ποιήσας τοὺς παῖδας καὶ τὰ ἐπὶ τοῖς προκρίφω νομοθετηθέντα παρ' ἡμῶν ἐκόπευ, οἱ μὲντοι παῖδες αἰδιόφρωνι τούτων, ἐπειδὴ τῆς πατριδῶς ἡλθεν εἰς τῇ τελευτῇ αὐτοῖς (καίτοι οὐκ ὁ νόμιμος αὐτῷ γαμετῇ οἶσαν) παρὶ τίνος συγγενοῖς εἰσπορί, κικινύφως ἅμα καὶ δοκῶντες προτίνοντες τῇ μητρί ἀπικινύφην, ἐκὰ μὴ γέννται δύνατον τῷ πατρὶ ποιήσθωσιν γνησίους αὐτοὺς καὶ τελευτήσας ἰωστὶ τῆς μητρός τῆς τῶν μητρῶν προκρίφω ἀπολύσις γνησίους, τοῦτο ὡστὶ τοῖς πῦτος

illi suis connumerentur, eo quod occasio omnino eis
sunt nasci [legitimis]. Sed habuit etiam ista lex
correctionem. Nam quod secundi et post dotem nati
mortui sunt, ideo volebant quidam nequaquam priores
5 a non existentibus adiuvari: et hoc emendavimus et
dedimus eis etiam scilicet, vel si mortui [sui] sunt hi qui
secundi fuerunt fratres, habere iura legitima, illud
quoque adicientes, quoniam et hoc dubitatum est, ut
vel si aliqui filii post dotalia non nascantur, atamen
10 praecedentes, licet ante dotalia nati sunt, inter suos
ascribi, patre quippe ad hoc testante.

1 Sed aliud quiddam tale occurrit. Ex huiusmodi
namque consuetudine nati filii erant alieni, at ille
15 eos volebat a nobis advenio molo facere suos un-
ptialium confectioe documentorum; deliberante au-
tem haec patre mortua est mulier et constitutionis
eum deseruit modus: non enim erat ad quam opor-
teret nuptiale confici documentum, et naturales ma-
20 nebant filii invito patre. Et quiddam etiam secun-
dum tale exortum est apud viros neque nobis inco-
gnitos. Procreavit etenim quidam filios non legitime,
et filios quidem ultraquam diiugebat et legitimis sibi
25 fieri secundum legem volebat, ea autem quae sunt
mulieris non erant omnino sine peccato, neque di-
gnam eam aestimavit legitimo quodam nomine, quae
etiam semet ipsam iniuriaverat (sufficit enim hoc tan-
tum dicere). Quapropter secundus iste modus est
30 qui filios gravat, in priori quidem per mortem matris,
in secundo vero per id quod illa peccavit.

2 Novimus autem etiam quoddam tertium motum.
Pater namque volebat legitimis facere filios et ad
ea quae de dotibus sancita sunt a nobis respiciat,
filii vero sentientes quoniam quaedam inopinate ve-
nissent ad matrem eorum (licet uxorem non legitimam
existente) a quodam cognato divitiarum, maligne simul
et dolose agentes matrem occultaverunt, ne eos fa-
cere legitimis esset patri possibile et moriente forte
matre materiarum rerum frueretur usufructu, hoc

quia causam omnino illis praestiterunt ut nascerentur. Sed haec quoque lex emendatione impertita est. Etiam defunctis filii secundus qui post dotalia instrumenta nati sunt cum quidam priores a secundis non superstitibus non iam iuvare vellent, hoc quoque emendavimus itaque etiam sic dedimus, ut etsi defuncti sint qui secundii nati erant fratres, legitimorum ius habeant; illud quoque addidimus (quoniam etiam de cohabitatione erat), ut etsi post dotalia instrumenta nulli liberi nati sint, tamen priores licet ante dotalia nati legitimis adscribantur, quippe cum pater omnino ad hoc festinaverit. Sed aliud quid eiusmodi accidit. Nam ex eius generis consuetudine erant liberi alicui nati, ille autem eos ratione a nobis excogitata legitimis efficere volebat nuptialium instrumentorum confectione: atqui dum pater haec mente agitat, necessest mulier, et constitutionis ratio eum destituit: neque enim erit cum qua nuptiale instrumentum componere liceat, et naturales manebant liberi invito parente. Atque etiam aliud quid eiusmodi exortum est in viris nobis haud ignotis. Etiam liberos aliquis non legitime procreavit, atque illos quidem abhominum diligebat et legitimis sibi filii secundum legem volebat, mulieris autem res probo non omnino carebant neque dignam eam existimabant legitimo aliquo nomine, quippe quae sibi ipsa iniuriam fecisset (sufficit enim tantum dixisse). Itaque alter hic modus est quo liberi damno afficiantur, nempe ut priore per mortem tantum ita altero per ea quae mater peccavit. Novimus vero etiam tertium aliquid esse motum. Nam pater quidem legitimis efficere liberos volebat atque eorum quae de dotibus a nobis sancta sunt rationem habebat, liberi tamen ubi haec senserunt, quoniam praeter opinionem ad matrem eorum (licet legitima illius uxore non esset) a cognato aliquo opus quaedam pervenissent, improbe simul et dolose agentes matrem occiderunt, nec patri copia fieret ipsos legitimos efficiendi et defuncta forte matre materiam rerum usufructu

1 καὶ om. ε 2 οὕτως M || 5 δευτέρων om. ε 6 ἐπ-
γνωρίωσαμεν] Col. 5, 27, 11; cf. Nov. XII c. 4 || 26 αὐτῶ
om. ε 32 ἕτερον om. ε *quid probaverim* || 35 τούτων
om. ε 37 παρὰ τινων M^a || 42 *ἀπολαύσαις M_ε

1 sq. occasio — legitimis scr. R^3 in ras. 20 fere litt. |
2 sunt fuerit $R^{(2)}$ || nasei litteras sci ser. V^2 in spatio
varius || legitimis ut glossuella deleuit Spangenberg (cf.
Cod. 5, 27, 10 § 1) || lex correctioem (correctioem R) R^V
vulg. || correctioem lex T || 3 quod T¹ || qu R^{V2} quia
cula || 6 decimali duodecimaria R^1 || etiam de V^1 ||

quot R¹ || nascatur R¹ || 10 sint VT || 13 Sed] Sed et T
vulg. || huiusmodi] huius V¹ || 16 correctione V || 18 enim
om. V¹ || 21 incognitis Beck] cognitos libri || 23 et filios
et filius R¹ et filius I¹ T¹ || et filium V² || quidam R¹ ||
24 leges T¹ || nolebat R¹ || ea om. R¹ || mulieris sunt R¹ ||
25 erant] eant i. e. eant V || 26 existimauit R || nonne
modo R¹ || 27 iniuriauerit R¹ || 28 quia propter R¹ ||
est] et R || 29 per mortem TV^o || post mortem R¹ ||
30 illum R¹ || 31 quoddam R¹ || quendam VT² vulg.
notum T¹ || modum R¹ TV¹ vulg. || 32 filius legitimus fa-
cere RT || 33 de om. V || sancta V¹ || 34 inopinate unus-
que VT || inopinate significant R || 36 *dante libri ||